

Vergadering van 24 Januari 1913 te 's-Gravenhage.

Voorzitter: Gepens. Luitenant-Generaal J. DE WAAL.

De VOORZITTER: Mijne Heeren! Het verheugt mij zeer namens het Bestuur U allen, die hier gekomen zijt, van harte welkom te kunnen heeten. Het onderwerp, dat heden avond behandeld zal worden, de vorming der verlofsofficieren, is werkelijk een onderwerp van den dag, blijkens de verschillende brochures en artikelen, die in de dagbladen nog onlangs zijn verschenen. Ik vermeen dan ook reeds dadelijk den geachten spreker van dezen avond, den Kapitein DE GELDER, den dank van het Bestuur in de eerste plaats te kunnen overbrengen, dat hij gevolg heeft gegeven aan de uitnoodiging om dit onderwerp hier te behandelen.

Volgens het eerste punt van het convocatiebiljet van dezen avond dient er beslist te worden over de toelating van nieuwe leden. Aangezien er slechts twee zijn voorgedragen, geloof ik in het belang van de vergadering te handelen, wanneer ik voorstel de ballotage te doen plaats hebben in de pauze en noodig ik de Heeren FABIUS en NAUTA PIETER uit, alsdan den Secretaris-Penningmeester bij het opnemen van de stemmen behulpzaam te willen zijn.

Ik geef thans het woord aan den Heer DE GELDER tot het houden van zijne voordracht over:

DE OPLEIDING DER VERLOFSOFFICIEREN.

De Heer DE GELDER: Mijnheer de Voorzitter! Mijne Heeren! Zooals U allen bekend zal zijn, is het mijn voornemen heden avond in deze vergadering te spreken over „De opleiding der verlofsofficieren”, een onderwerp voor onze weerkracht van het meeste belang, een onderwerp tevens, dat mij, en niet alleen uit den aard mijner betrekking, na aan het hart ligt.

Waar de te behandelen stof zeer uitgebreid is, meer ik oordeelkundig te hebben gehandeld, door deze eenigszins te beperken. Zoo stel ik mij voor, naast meer algemeene zaken, in hoofdzaak alleen datgene te behandelen, wat in het bijzonder de opleiding der verlofsofficieren bij de Infanterie betreft.

Ik doe zulks in de verwachting, dat wellicht anderen, meer in allen deele met de behoeften der overige wapens bekend, zich geroepen zullen achten, bij eventueele discussie, het gesprokene voor hun wapen eenigszins aan te vullen.¹⁾

Wijders heb ik bijv. ook buiten mijne beschouwing gelaten de verlofsofficieren van den Geneeskundigen en Veterinair-Dienst, zoomede hen, die tot reserveofficier benoemd worden, na in het leger als vrijwilliger, officier of onderofficier te hebben gediend. Overigens is het wellicht niet ongewenscht er op te wijzen, dat door mij niet louter nieuws kan worden medegedeeld. Er zijn toch in deze Vereeniging in de laatste jaren zeer belangrijke voordrachten en discussies over kadervorming c. a. gehouden, welke voor mij mede eene bron van studie voor dit onderwerp hebben gevormd, terwijl voorts in en buiten het leger sinds lange jaren het noodige „pro en contra” betreffende de verlofsofficieren is gezegd en geschreven.

Eindelijk wil ik opmerken, dat eene opsomming of vergelijking van Koninklijke Besluiten, Ministerieele Aanschrijvingen of dergelijke, voor zoover deze de bedoelde opleiding betreffen of gegolden hebben, in mijne voordracht niet moet worden verwacht.

Een enkele maal zal door mij wel iets worden geciteerd, doch ik hoop mijne toehoorders niet te onthalen op eene opsomming van de tallooze regelingen en wijzigingen, die aan een zoeken naar den steen der wijzen zou doen denken. Eén ding echter treedt hieruit helder naar voren en wel, dat ons volk in zake de zorg voor zijne weerbaarheid behoefte heeft aan eenigen dwang. Onze afgetreden bewindvoerders mag dan ook geen ernstig verwijt treffen, dat zij

¹⁾ Hier moge zijn verwezen naar de studie van Lt.-Kolonel ПИСКÉ, over het Reservekader der Bereden-Artillerie in *Mavors*, Maart 1912.

er niet in geslaagd zijn een voldoende aantal reserve-officieren te kweken; zij hebben werkelijk, zij het dan ook zonder veel succes, het mogelijke gedaan, om met de bescheiden middelen, welke hun ten dienste stonden, in deze behoefte te voorzien. Ik wil derhalve de vruchten van hun sisyphus-arbeid in de Recueils en archieven met vrede laten.

Wel moge echter, na zoo veel lijden, met vreugde worden geconstateerd, dat eindelijk, in den jare 1911, het verblijden is gekomen, doordien de Volksvertegenwoordiging in ruimen zin het beginse! heeft aanvaard, dat het ieders plicht is, naar de mate zijner krachten mede te werken „tot handhaving der onafhankelijkheid van het Rijk en tot verdediging van zijn grondgebied.”

Eerst thans kan men, steunende op de wet, van den meerontwikkelde *eischen*, dat hij eene plaats in het leger gaat innemen, overeenkomende met zijne plaats in de maatschappij. „Les idées marchent”, zeker, doch ten onzent met inachtneming van het oud-vaderlandsche „festina lente”

Hoe het zij, het keerpunt is gekomen en de verlofsofficieren zullen in de toekomst eene zoo belangrijke plaats in ons leger gaan innemen, dat eene degelijke opleiding van deze categorie eene levensquaestie voor onze weermacht is geworden.

Men zal derhalve in het leger, meer dan tot nu toe, moeten gaan beseffen, dat het opleiden dezer aanvoorders uiterst gewichtig, ja zelfs nog belangrijker is dan het opleiden der recruten ¹⁾, en dat voor eerstgenoemde opleiding het beste dus nog maar goed genoeg is.

Of dit algemeen blijmoedig zal worden aanvaard? Ik betwijfel het; immers, er zijn nog velen, hooger en lager, die, om welke reden ook, met tegenzin de verlofsofficieren hunne plaats in het leger zien innemen, en die het verschil niet willen of kunnen begrijpen tusschen den officier-vrijwilliger, die opleidt, regelt, administreert en aanvoert, en

¹⁾ Het is opvallend, hoe herhaaldelijk men dit in ons land schijnt voorbij te zien. Zelfs onze nieuwe Militiewet voorziet beter in de opleiding der soldaten dan in de zorg voor goede opleiding en oefening der aanvoorders.

den verlofsofficier, die alleen voor oorlogsaanvoerder wordt opgeleid.

Moge het legerbestuur hierin aanleiding vinden om de grondslagen der opleiding van officieren en kader zoodanig te verbreedten, dat een ruimer blik op de staatsbelangen en op de eischen der legervorming wordt verkregen en dat meer algemeen wordt begrepen, dat men gevoeligheden hierbij moet achterstellen.

Mijne Heeren! Laat ons trachten vooral het goede in den ijver en de opofferingen onzer verlofsofficieren op te merken en hen aanmoedigen. Zelfs het eigenbelang moet ons daartoe brengen. Wanneer toch eenmaal onze ontwikkelde standen in ruime mate den rang van reserve-aanvoerder in het leger bekleeden of bekleed hebben, kan men er ook zeker van zijn, dat een andere, meer waardeerende toon over het leger zal worden gehoord dan thans nog zoo menigvuldig weerklinkt en dat van de zijde der burgerij grooter medewerking in allerlei opzichten zal worden verleend. En juist die meerdere sympathie heeft het organisme, ja, hebben wij allen op dit oogenblik nog het meeste noodig.

Ik wil thans allereerst beginnen met eene beschouwing over de stof, waaraan men de verlofsofficieren moet ontleenen.

Welke personen zijn geschikt om tot verlofsofficier te worden opgeleid?

Men moet aan den verlofsofficier vooreerst den eisch stellen, dat hij een beschaafd, algemeen ontwikkeld man is, die zoo mogelijk eene eenigszins onafhankelijke positie in de maatschappij bekleedt of deze althans met vrij groote zekerheid zal bekleeden. ¹⁾

Hierop moet dus gelet worden bij het beschouwen van de stof, waaraan men de officiers-adspiranten zal ontleenen,

¹⁾ Avec une bonne instruction générale, une position sociale relativement indépendante et une instruction théorique militaire développée, de l'intelligence et le feu sacré, on peut faire un bon officier". LANGLOIS, „Dix jours à l'Armée suisse", bladz. 112.

doch het zij reeds aanstonds geconstateerd, in ons land wordt, in tegenstelling met andere landen, met deze factoren niet al te veel rekening gehouden.

Wèl kan men bijv. bij de opleiding aan de scholen iemand verwijderen, die zich „niet gunstig onderscheidt door beschaving”, en wel wordt, bij de bevordering van den vaandrig-reservist tot officier, meer positief geëischt, dat hij zich „gunstig onderscheidt door beschaving”, doch met deze bepalingen kan niet het zelfde resultaat worden verkregen, als met eene selectie, welke aan de opleiding voorafgaat. Bovendien, welken maatstaf moet men aanleggen, indien de chefs, zooals het normale geval is, de jongelui alleen *in* dienst leeren kennen?

Ik meen dan ook, dat tot nu toe op dezen eisch niet velen zijn afgewezen.

De eischen van algemeene ontwikkeling zijn ten onzent evenmin hoog gesteld, aangezien genoeg wordt genomen met de ontwikkeling, verkregen door het volgen van de eerste 3 klassen eener H. B. S. of het genoten hebben van daarmede gelijkgesteld onderwijs.

Nu valt dit te verklaren uit den oorspronkelijken opzet van het reservekader, dat volstrekt niet in de eerste plaats op de vorming van officieren gericht was.¹⁾ Het ware echter thans, nu de Regeering, door de Militiewet van 1912 meer vrijheid van keuze heeft gekregen en toch zoo veel op nieuw moet regelen, alleszins aan te bevelen het algemeen wetenschappelijk peil der verlofsofficieren te verheffen door hogere aanvangseischen te stellen, iets waarmede ook hunne positie tegenover het kader zou worden versterkt.

¹⁾ Veeleer werd aan het vormen eener groote kaderreserve van *onderofficieren* gedacht.

Volgens VAN DAM VAN ISSELT („Beknopt geschiedkundig overzicht van de ontwikkeling van ons krijgswezen”) werd met het oprichten van het reservekader vooral beoogd:

1^o. den band tusschen het leger en de meer gegoede standen der maatschappij nauwer aan te halen;

2^o. den weg te banen voor de invoering van den persoonlijken dienstplicht;

3^o. kader te vormen voor eene komende legerreserve van beter gehalte dan het schutterijkader in het algemeen was geweest.

Waar men de vakopleiding van den vrijwillig-dienenden officier doet aansluiten op een eindexamen H. B. S. met 5-jarigen cursus, of daarmee overeenkomstig examen, zou er slechts één reden kunnen bestaan om voor den verlofs-officier minder te eischen en wel indien men vreesde anders de stof te veel te beperken. Ik meen echter, dat deze vrees ongewettigd is. Eenige cijfers, ontleend aan het „Verslag van den Staat der Hoogere, Middelbare en Lagere Scholen in het Koninkrijk der Nederlanden, 1909—1910”, mogen U dit verduidelijken.

Men kan rekenen, dat jaarlijks aan ruim 800 mannelijke leerlingen het eindexamen H.B.S. 5-jarigen cursus wordt toegekend, terwijl ruim 300 de gymnasia met gunstig gevolg verlaten.

Nu zijn dezen niet allen beschikbaar voor het leger,¹⁾ doch kan men anderzijds er wel op rekenen, dat, dank zij het instituut der vrijgestelde kostwinners, juist uit de ontwikkelde klassen der maatschappij naar verhouding meer personen dan vroeger in het leger zullen komen. Rekent men p.m. 400 gediplomeerden, eene matige schatting, en stelt men hier tegenover, dat het leger behoefte heeft aan eene jaarlijksche aanvulling van p.m. 200 verlofs-officieren, dan wordt alzoo dit laatste cijfer ruimschoots gedekt.

Op 1 Maart 1903, dus na een 10-jarig bestaan van het reservekader, telde ons leger 117 reserve-officieren, daaruit voortgekomen. Voorwaar een mager resultaat.

Zie ook het staatsje sub 2 in *De Militaire Spectator* 1903, bladz. 643; zoomede de Memorie van Antwoord, Hoofdstuk VIII, 1893—1894, Handelingen Tweede Kamer, bladz. 17, Handelingen Eerste Kamer 1893—1894, bladz. 318 en idem 1894—1895 (bladz. 261—63) over het doel van het reservekader.

¹⁾ Een gedeelte (p.m. 90) gaat vrijwillig in dienst bij de K. M. A. of het Instituut der Marine, een ander gedeelte zal zich vermoedelijk als aspirant-reserve-officier van gezondheid of reserve-paardenarts verbinden. Enkele categoricën, de studenton in de Godgeleerdheid (een zestigtal), zoomede de a.s. O.-I. ambtenaren (p.m. 40) zullen vermoedelijk vrijstelling genieten. Naar schatting blijven dan van de 1100 nog 800 over, van wie wij, rekening houdende met het contingent, vermoeden, dat 50% als milicien in het leger kan komen.

Intusschen zal de practijk dit moeten uitwijzen, daar o.a. niet valt na te gaan, hoe velen hiervan *te voren* dienst zullen nemen bij het reservekader en dus langs een anderen weg in het leger treden.

Overigens kan men de keuze nog wat verruimen, door bijv. ook de jongelieden mede te rekenen, die de openbare handelsdagscholen met 5-jarigen cursus hebben afgehoopen en door een aantal plaatsen beschikbaar te houden voor onderwijzers. Laatstgenoemden studeeren immers als regel toch nog verder, zij zijn bovendien de toekomstige volksofvoeders, betoonen over het geheel grooten aanleg en ijver en niet het minst, zij zijn als regel zoo bijzonder bruikbaar in den omgang ook met het groote kind, den soldaat.

Daarentegen heeft de ervaring mij reeds geleerd, dat juist onder hen, die de bedoelde einddiploma's niet bezitten, veelal de zwakkere broeders schuilen; niet alleen wegens de geringere algemeene ontwikkeling, doch o. a. ook, doordien zij, bij hunne komst in het leger, soms reeds gedurende verscheidene jaren, het studeeren zijn ontwend.

Ik zoude dan ook, waar de bedoeling van het reservekader zoo geheel anders ¹⁾ moet worden, gaarne zien, dat de lagere categorieën van de lijst der geschikten voor officiers-adspirant verdwenen, hetgeen bovendien ten voordeele zou strekken van de najaarsploeg, die thans zoo geweldig wordt afgeroomd ²⁾, dat de kaderkeuze hieruit niet gemakkelijk zal zijn.

Op de positie of toekomstige positie wordt bij ons niet gelet, zoodat er bij onze verlofsofficieren schrille tegenstel-

¹⁾ Voor de *lagere* kaderrangen is het reservekader geheel overbodig: de vorming er van is, waar bij de regimenten reeds zoo veel opleidingen moeten plaats vinden, bovendien eene zware belasting.

²⁾ Behalve de door mij reeds genoemde categorieën, moeten thans in de voorjaarsploeg ook worden ingedeeld de oud-leerlingen der 3-jarige H. B. S., M. U. L. O.-diploma's, de onderwijzers enz. enz. Dien-tengevolge moet het getal van 1100, hierboven genoemd, met minstens 400 + 640 worden vermeerderd. De stof voor officiers- en kaderopleiding in de voorjaarslichting is dus zeer groot; voor de officiersopleiding alleen beschouwd, zelfs *overdreven* groot; doch wat blijft er voor de najaarslichting over? En wat moet er gebeuren, indien het meerendeel zich gaat verbinden bij het reservekader of zich gaat aanmelden voor de officiers-opleiding? Er bestaat toch reeds eene beteekenisvolle stijging. In 1909 telde de Militaire Schoolcompagnie 19 leerlingen, in 1910: 67, in 1911: 92, terwijl de cursus van 1912 met 180 leerlingen is aangevangen, nadat verdere aanneming was geweigerd. De toeloop tot het reservekader is thans enorm.

lingen kunnen bestaan tusschen hunne plaats in de maatschappij en in het leger.¹⁾

Men begripe mij wel, eene gezonde democratische opvatting heeft hare goede zijde, doch het strekt zeer ten nadeele van het prestige van den meerdere, indien zijne ondergeschikten weten — en in ons klein land weet men dat spoedig — dat hij in de burgermaatschappij eene inferieure of afhankelijke positie heeft. De schutter van SPENHOFF, die zijn kolonel bedreigt, geen kaas meer bij hem te zullen koopen, geeft ten deze de volksmeening weer. Doch ook maakt eene ondergeschikte positie iemand minder *geschikt* en tevens minder *geneigd* tot bevelen; de dagelijksche taak drukt toch op ieder een stempel. Waar nu de oudleerlingen der M. U. L. O. scholen en der 3-jarige H. B. S. c. a. grootendeels bestemd zijn voor kantoor- en winkelbedienden, dus voor lagere employés, zullen daarentegen de leerlingen der andere instellingen de stof leveren voor leeraren en onderwijzers, notarissen, ontvangers, advocaten, ingenieurs, journalisten, fabrikanten en chefs van handelskantoren. *En het is uit dezen kring, dat men de verlofs-officieren moet verkrijgen.*

Voorts dient men bij voorkeur hen te nemen, die door ondernemingsgeest, flinkheid en handigheid of, meer alge-

¹⁾ Men is buitenslands hiermede veel strenger. In Duitschland stelt de districts-commandant een onderzoek in naar de aspiranten, die, wat hunne militaire bekwaamheid betreft, de geschiktheid voor officier bezitten. Hij draagt dengene niet voor, dien hij door „seine Lebensstellung oder sein ausserdienstliches Verhalten, für nicht zum Offizier geeignet hält oder der noch keine gesicherte bürgerliche Existenz hat“.

Studeerenden kunnen dientengevolge nog geen officier worden, winkeliers en kleine ambtenaren komen niet in aanmerking. Ten slotte stemmen de gezamenlijke reserve-officieren in het district nog over den candidaat.

In Zwitserland eischt men, dat de aspirant eene zoodanige plaats in de maatschappij bekleedt, dat hij niet afhankelijk kan zijn van zijne ondergeschikten. Koffiehuishouders, winkeliers c. d. komen dus niet in aanmerking. De chefs winnen hieromtrent langs vertrouwelijkjen weg inlichtingen in, zoomede omtrent de finantieele positie van den aspirant.

meen gesproken, door hunne karakter-eigenschappen, zooder mede door hun lichaamsbouw en voorkomen, hun physiek, op den voorgrond treden.

Kon men nu inderdaad uit de dienstplichtigen diegenen kiezen, die maatschappelijk, geestelijk en lichamelijk vooraan staan, de geboren aanvoerders dus, dan zou de militaire vorming zich in hoofdzaak kunnen bepalen tot het verder ontwikkelen der goede eigenschappen en tot het aanbrengen der militaire kundigheden.

Wij zullen thans echter nagaan, wie men inderdaad in opleiding krijgt.

Op welke wijze geschiedt de keuze?

De keuze kan in hoofdzaak volgens twee systemen plaats vinden en wel:

1o. door uit de recruten, tijdens de opleiding tot soldaat, de alleszins besten te nemen voor de opleiding tot kader, ten einde vervolgens, uit de aldus verkregen kaderleden, wederom de besten op te leiden voor officier.

Dit is het stelsel, dat o. a. in Zwitserland wordt toegepast.

2o. Men kan ook aan een ruim gesteld aantal recruten, die aan enkele eischen voldoen, eene afzonderlijke opleiding voor den officiersrang geven en hieruit, gedurende deze opleiding, de minder geschikte elementen verwijderen. Op deze wijze gaat men bijv. in Duitschland te werk.

Het eerste systeem geeft de meeste waarborgen, dat men werkelijk de meest geschikte personen krijgt, ook al zal de ongelijkheid in den maatstaf, die bij elk korps wordt aangelegd, nog wel tot uiteenloopende appreciatie aanleiding kunnen geven.

Het tweede stelsel is niet altijd economisch, legt eene zware verantwoording op den chef, die de verwijdering moet voorstellen en kan niet tot even goede resultaten leiden; immers, er dient voor de verwijdering eene grens te worden getrokken en deze zal allicht met de behoefte aan verlofsofficieren verband houden.

Intusschen kan dit systeem wel eenige bespoediging in de opleiding geven, hetgeen uitteraard een voordeel is, indien de oefentijd niet ruim is toegemeten.

Het stelsel, dat bij ons staat gevolgd te worden, heeft met beide genoemde systemen eenige aanrakingspunten.

De Regeering heeft gemeend het denkbeeld van *vrijwillige aanmelding* voor de opleiding tot den officiersrang op den voorgrond te moeten stellen.

Eerst wanneer het aantal van hen, die zich voor het reservekader óf uit de militie *aanmelden*, niet voldoende is, zullen de overigen, gedurende de eerste 3 maanden van hun eersten oefeningstijd, worden *aangewezen* en vervolgens tot den aanvang der officiersopleiding (p.m. 1 October) met verlof worden gezonden ¹⁾. Deze laatste categorie berust op eenige selectie en zou dus werkelijke goede elementen kunnen leveren. Het valt echter wel te voorzien, dat zij niet talrijk zal zijn; immers, het ernstige nadeel, dat een jong-mensch zou ondervinden, door eerst te worden opgeroepen, 1 à 3 maanden te dienen en met verlof te worden gezonden, om daarna op nieuw minstens een jaar te dienen, zal er wel toe leiden, dat velen liever, het zekere voor het onzekere nemende, zich vrijwillig (?) zullen opgeven. Nu doet zich de eigenaardige toestand voor, dat het geval, dat er zich *te veel* zullen aanmelden, in de wet niet is voorzien. Ook een wet-gever kan pessimist zijn! Men kan dus zelfs in de noodzake-lijkheid komen om slechts die jongelieden te nemen, die zich het eerst hebben aangemeld. ²⁾ Wie dit zullen zijn is vrij

¹⁾ Art. 79 der Militiewet van 1912 zegt sub 3 :

Zij, die bij de korpsen met eene eerste-oefening van niet langer dan acht en een halve maand geschikt worden geacht om tot officier te worden opgeleid, kunnen zich vóór of uiterlijk veertien dagen na den datum, waarop zij hunne eerste-oefening zouden moeten aanvangen of hebben aangevangen, voor deze opleiding beschikbaar stellen. Is het aantal van hen, die zich aldus hebben beschikbaar gesteld, niet voldoende, dan worden de ontbrekenden uiterlijk drie maanden na bedoelden datum voor de opleiding aangewezen.

²⁾ Op deze wijze is althans gehandeld in de uitvoeringsbepalingen betreffende het K. B. van 26 Juli 1912 (*Staatsblad* No. 269). Men zie hiervoor *R. M.* 1912, bladz. 945. Juister ware het zeker om, indien er

toevallig, doch één ding is zeker, namelijk, dat men van allen, die zich aanmelden, *niets* afweet dan dat zij geneeskundig zijn goedgekeurd, een bewijs van goed gedrag kunnen vertoonen en 3 klassen eener H. B. S. c. a. hebben doorloopen.

De uitgesproken eischen van karakter, fysiek, positie en beschaving komen dus vrij zeker op den achtergrond. 1) Wil men deze toch handhaven en daarnevens voldoende militaire bekwaamheden verlangen, dan zullen velen, ja zeer velen, gedurende de opleiding, tot vaandrig moeten afvallen. De Regeering schat, blijkens de aan de Tweede Kamer toegezonden Memorie van Toelichting, dit aantal zelfs op 40 %! Men bedenke eens, wat dit aan decepties voor de betrokkenen 2) beteekent, hoe veel arbeid van het instrueerend personeel hier verspild wordt en hoe veel naar verhouding de opleidingen te groot zullen moeten zijn voor de eigenlijke behoefte. En zelfs dan bestaat nog niet de zekerheid, dat men ten slotte de werkelijk meest geschiktten uit *de geheele lichte* heeft gekregen.

Van militair, doch ook van menschkundig standpunt gesproken, ware er dus alles voor, om alleen de selectie, de aanwijzing, te bezigen en daarom meen ik, dat men hierop in de toekomst zal moeten aansturen.

Waar echter in ons land eerst langzamerhand het denkbeeld is doorgedrongen, dat de meer ontwikkelden ook in hogere mate, dan van de lagere kringen kan worden gevergd, het hunne moeten bijdragen tot het in stand houden van den Staat, daar kunnen wij voor het oogenblik reeds voldaan

zich te veel aanmelden, de intellectueel en fysiek meest ontwikkelden daaruit te nemen.

In September 1912 is de aanneming van aspiranten gestaakt wegens te grooten toevloed. Het hier bedoelde geval heeft zich dus reeds voorgedaan.

1) Thans bestaat het typisch verschil, dat men voor milicien-korporaal en sergeant *de beste elementen kan kiezen*, doch dat men voor officier gaat opleiden, wie zich *maar aanmeldt* en aan de genoemde, zeer bescheiden, eischen voldoet.

2) Men zal bij eene verwijdering op zoo groote schaal een verzachtenden vorm moeten vinden. In enkele buitenlandsche legers verklaart bijv. de Geneeskundige Dienst iemand wel eens ongeschikt voor de zeer inspannende diensten, die bij eene dergelijke opleiding worden gevergd.

zijn, dat de verplichting tot opleiding voor den officiersrang zonder veel oppositie, is aanvaard. De behoedzaamheid der Regeering is ten deze begrijpelijk geweest. Ten slotte zij men intusschen niet te bevreesd voor het aanwijzen. Men verdedigt gewoonlijk het systeem van vrijwillige aanmelding met het bekende spreekwoord van het hazen vangen met onwillige honden.

Het blijkt echter, dat onwil veelal meer bij de *ouders* dan bij de jongelieden voorzit en het is mijne overtuiging, dat enkele jaren voldoende zullen zijn om ook in dit opzicht aan een nieuwen maatregel te wennen.

Wanneer een 20-jarig jongmensch voelt, dat hem eene onderscheiding te beurt valt, ziet, dat het ernst is met zijne opleiding en zich bevindt onder kameraden in volkomen gelijke omstandigheden, schikt hij zich spoedig en gemakkelijk.

Ik heb in de laatste jaren het gevoel gehad, dat mijne dienstplichtige leerlingen van de Militaire School, qua ijver en inspanning, volstrekt niet achter stonden bij mijne voormalige vrijwillig-dienende leerlingen van de K. M. A.

Resumeerende, stel ik mij voor, dat, zelfs blijvende binnen het kader van de Militiewet van 1912, verbetering in de keuze ware te verkrijgen door, vooropstellende dat de scholen uitsluitend dienen tot het kweken van *officieren*:

1^o. de eischen van toelating tot de opleiding intellectueel ¹⁾ en fysiek ²⁾ te verzwaren;

2^o. door, reeds bij het aannemen van adspiranten bij de korpsen, te letten op voorkomen en beschaving;

¹⁾ Eene andere oplossing ware denkbaar, door de toelatingseischen onveranderd te laten, doch te bepalen, dat de vaandrig, om tot officier te worden bevorderd, in het bezit van bepaalde diploma's moet zijn. Op deze wijze wordt het aantal van hen, die *officiërsdienst* verrichten, niet geschaad en wordt toch voor de officieren een hooger peil van algemeene ontwikkeling verkregen.

²⁾ Thans bestaat het zonderling dualisme, dat voor eene verbintenis bij het reservekader enige (vrij lichte) eischen van lichamelijke geoefendheid worden gesteld; voor dienstplichtigen, die zich voor de opleiding aanmelden, bestaan deze eischen niet.

Waarom bovendien voor het reservekader niet de lichamelijke ontwikkeling geëischt, als gevergd door het programma voor 6½ maander?

3^o. door op ruime schaal, niet alleen de ongeschikten, doch ook de minder geschikten, in de eerste maanden der opleiding te verwijderen ¹⁾ en van hooger hand hierbij niet te veel motivering te verlangen; ²⁾

4^o. door voor de benoeming tot officier ook eenige eischen omtrent de positie te stellen; wie hieraan niet voldoet, kan dan als vaandrig officiersdiensten blijven verrichten.

Laat ons thans de opleidingsvormen gaan bezien.

Intermitteerende of aaneensluitende opleiding?

De intermitteerende opleiding heeft ten doel de jongelieden in de gelegenheid te stellen hunne practische opleiding te verdeelen over de zomervacanties van eenige jaren en hunne theoretische vorming in hoofdzaak te verkrijgen door cursussen, die in de wintermaanden in de avonduren worden gehouden. Hierdoor kan dus een systeem worden geschapen, dat zich eenigszins aanpast aan het maatschappelijk leven: immers, op deze wijze behoeft voor den belanghebbende geen enkel studiejaar verloren te gaan.

De aaneensluitende opleiding daarentegen neemt den jongeling gedurende een jaar uit zijne gewone omgeving en plaatst hem dien tijd in een militair milieu. Deze periode kan dan zoo worden gekozen, dat slechts één geheel studiejaar vervalt.

Ik wil beide stelsels nader bespreken.

¹⁾ Op deze wijze krijgt men èn selectie èn beperking van het getal. De aanmelding of aanwijzing heeft dan een *voorloopig* karakter, waarbij de betrokkene bijv. eerst na 1 à 2 maanden definitief als aspirant-verlofs-officier wordt beschouwd.

²⁾ Eene voordracht tot ontslag van de opleiding geschiedt bij tabelarisch rapport en moet dus „met redenen omkleed zijn.” (Zie ook 8^o der Uitvoeringsbepalingen op het K. B. van 3 Juli 1909, *Staatsblad* No. 262, *R. M.* 1909). Dit schijnt billijk, doch kan nog wel tot moeilijkheden leiden. Men voelt somtijds, dat iemand in de toekomst geen goed, ijverig, betrouwbaar officier zal zijn, zelfs al blijkt dit niet uit officieel geconstateerde feiten. Er zijn nu eenmaal personen, die een zeker talent hebben om door de mazen te glijpen.

Zoodra intusschen de verwijdering ten doel heeft tot eene selectie te komen, krijgt zij een geheel ander karakter; men behoudt dan uit sluitend de goeden.

Op het eerste gezicht heeft de intermitterende opleiding veel aantrekkelijks. Men vormt den leerling in de opeenvolgende jaren tot soldaat, ¹⁾ korporaal, sergeant, vaandrig en officier. Hij komt in het gunstigste seizoen zijne praktische geschiktheid verwerven; deze kan aansluiten op wat hij des winters in theorie leerde, enz. Geven wij zelfs een oogenblik het woord aan den Hoofdofficier voor het Reservekader, die in Maart 1909 in deze Vereeniging zeide:

„Met volle instemming mocht ik van den geachten spreker de meening hooren verkondigen, dat over het algemeen de reserve-officieren, die in den rang van vaandrig gediend hadden, beter voldeden dan de meeste militie-officieren, omdat hunne opleiding beter was geweest, dan de z. g. sneldressuur van de militie-luitenants.

Daar komt nog bij, dat zij in den regel ook ouder in leeftijd zijn, wjl zij veelal bij hunne benoeming tot reserve-luitenant 4 jaren dienst achter zich hebben, althans een diensttijd over 4 jaren verdeeld.

In die 4 jaren heeft het geleerde tijd gehad tot bezinken en hoewel de reservist in dien tijd in den regel niet langer onder de wapenen is geweest dan in het geheel p.m. 10 maanden, zoo moet niet vergeten worden, dat hij gedurende de wintermaanden, van October tot April, deelgenomen heeft aan een theoretischen cursus, eerst voor sergeant en daarna voor vaandrig. Hij was daarbij in uniform gekleed, ontving lessen van officieren van het leger, verkeerde daarbij in eene militaire omgeving; hij leefde als het ware gedurende die jaren steeds onder den invloed van zijne militaire vorming en dat alles heeft meer den stempel van het soldaat zijn kunnen drukken op zijn geheele wezen, dan zulks in één jaar mogelijk was bij den militie-luitenant.”

Wanneer ik hierbij even ter zijde laat het feit, dat de militie-officieren minder voldeden, dan rest dus vooral:

1o. dat de jongelieden bij een intermitterende opleiding ouder officier worden dan bij eene aaneensluitende en

¹⁾ Deze opleiding is echter nogal in het gedrang; immers de praktische vorming voor soldaat en korporaal te zamen omvat 60 dagen, waarvan dan nog zondagen, parades, examen e. d. afgaan!

20. dat het geleerde beter tijd heeft om te bezinken.

Mijne Heeren! Dat de kaderreservisten onder de intermitterende regeling veelal op rijper leeftijd officier worden dan bij de aaneensluitende opleiding het geval is, acht ook ik een voordeel, vooral omdat dan meer ernst in de opvattingen en meer overwicht op de soldaten kan worden verwacht en mede, omdat men dan al dichter tot de toekomstige burgerpositie is genaderd. Door den minimum-leeftijd, waarop de officiersrang verleend wordt, vast te stellen, heeft de Regeering dit evenwel ook voor de aaneensluitend dienenden in de hand. ¹⁾

Overigens echter ben ik omtrent de resultaten der intermitterende opleiding minder optimist dan de door mij geciteerde spreker en kan m. i. voor het *bezinken* van het geleerde gerust *verzinken* worden gesteld.

Wat is toch de werkelijkheid?

Laten we het gunstigste geval aannemen, namelijk dat alle reservisten van een korps op een zelfden dag onder de wapenen komen. ²⁾ Er wordt dan aan een officier van speciale diensten of aan een ander, die toevallig vrij is, opgedragen, de reservisten op te leiden. ³⁾ Zijn aanleg voor deze taak kan niet altijd hoofdzaak zijn. Verder worden hem een of meer onderofficieren toegevoegd, die . . . nu ja, de besten dienen veelal voor de recruteninstructie.

De luitenant overziet zijne schare en ontdekt zeer ongelijksoortige eenheden en in rang en in bekwaamheden; er

¹⁾ Thans wordt een leeftijd van 20 jaar geëischt; K. B. 20 Sept. 1905 No. 75, *R. M.* ladz. 1064; verhooging op minstens 21 jaar schijnt gewenscht ook met het oog op den gemiddelden leeftijd der beroeps-officieren bij hunne aanstelling. Voor den vaandrigsrang ware een minimum leeftijd van 20 jaar te eischen. De toetreding tot het reservekader zal voortaan als regel wel op 17—19-jarigen leeftijd geschieden.

²⁾ Er bestaat immers ook nog eene categorie, die groote vrijheid heeft in het kiezen der dienstperiodes. Eene opleiding van deze personen is buitengewoon bezwaarlijk.

³⁾ De compagnies-commandant is bij de opleiding en vorming vrij wel uitgeschakeld, doch is krijgstuhtelijk de chef; een dualisme, dat ongunstig werkt. Hij moet bijv. zijn oordeel uitspreken over het gedrag, den ijver en de militaire geschiktheid van personen, die hij hoogst zelden ziet!

zijn er, die de theoretische wintercursussen wel, zelfs tweemaal, doch ook, die ze niet gevolgd hebben, ¹⁾ er zijn asymptoten bij, de sterkte der groepjes loopt zeer uiteen enz. Dit amalgame moet nu worden ontwikkeld. Wil de opleider geregeld over manschappen beschikken, dan wordt hem nog al eens beduid, dat ze er niet of niet in voldoende aantal zijn. ²⁾

Hiermede vervalt dus eene hoofdzaak, immers *soldaten aanvoeren leert men alleen met soldaten* en niet met onderlinge instructie en ook niet met lijntjes.

De leider zal dus in zulke gevallen een ander redmiddel zoeken en bijv. trachten de jongelieden met de compagnieën mede te zenden. Doch ook dit baat weinig, immers zij zijn daar jongste korporaal of sergeant en krijgen dus niet veel belangrijks te doen; doch bovendien past de vorming dan niet in elkaar en wordt de recrutenoefening aan hunne belangen niet ondergeschikt gemaakt. ³⁾

Nu is het mij zeer wel bekend, dat er chefs zijn, die in dit geval het mogelijke deden en doen om de reservisten voort te helpen, doch dit is eene toevallige bate, meer niet. Zelfs staat hiertegenover, dat soms door schietoefeningen, kampeeren en manoeuvres van de geheele opleiding ongeveer niets te recht komt.

Toch zal wel een gedeelte van de „tant soi peu” opgeleiden voor den hooger rang slagen, immers de eischen zijn niet

¹⁾ De theoretische cursus voor vaandrig bijv. is niet verplicht, terwijl men van de wel verplichte cursussen kan worden vrijgesteld.

²⁾ In de „Bepalingen nopens het Reservekader bij de Infanterie en de Vesting-Artillerie”, vastgesteld door den Inspecteur der Infanterie, is dit alles wel is waar zorgvuldig op schrift geregeld (zie bladz. 11), maar . . . Men moet den gang van zaken bij een regiment van nabij zien, met de moeilijkheden verbonden aan: versterking van het garnizoen in andere plaatsen, schietoefeningen in de legerplaats bij Harskamp, schietproeven op last van den Inspecteur der Infanterie, inspectie voor den divisie-commandant, uitreiking van decoratiën of medailles, beëdiging van officieren, tentenkampdetachementen, corveediensten ten behoeve van eene herhalingslichting, stroozakken vullen, brandspuitexercitiën enz. enz., om te kunnen begrijpen, dat de practijk een ander beeld geeft dan de bepalingen zouden doen vermoeden.

³⁾ Men bedenke ook, dat de compagnieën des zomers met verlofs-officieren, vaandrags, cadetten, leerlingen H. C. e. d. overladen zijn en dat dan tevens de opleiding van het militiekader plaats heeft.

hoog, de examentijd is krap toegemeten, de examencommissies zijn niet verwend en zij kennen de bezwaren. En heeft niet Professor PIERSON de examens in ons land als „de triomf der goedhartigheid” gedoodverfd?

Laten we dus aannemen, dat een deel der jongelieden bevordering maakt; zij verlaten dan den practischen dienst weder en krijgen dien winter in of nabij hunne woonplaats een cursus van andere officieren of kader. Laten we nu verder aannemen, dat zij werkelijk iederen keer verschijnen, geregeld hunne lessen kennen en, na de vele beslommeringen van den dag, nog onderricht krijgen, dat tot hen doordringt.

Ik kan niet beoordeelen of dit alles werkelijk zoo is niemand kan trouwens al de gebeurtenissen bij die clubjes doorgronden. Doch wel wil ik constateeren, dat de reserve-luitenant TUIT heeft verklaard: 1)

„wanneer.... zoowel door officieren als kader aan de wintercursussen de vereischte zorg besteed wordt — het spijt me te moeten constateeren, dat dit thans geenszins het geval is — dan enz.” Iets dergelijks hoorde ik van reserve-officieren meermalen.

Komen de reservisten het volgend jaar weer onder de wapenen, dan hebben zij practisch veel ingeboet, krijgen weer nieuwe instructeurs, kortom het is eene geschiedenis als van de buffels van Saïdjah's vader; maar, en hier gaat het om, ik concludeer, dat zelfs bij *uitnemende* keuze van leiders en buitengewonen ijver van dezen, de fouten van dit systeem altijd zullen blijven:

1^o. dat de vaste lijn in de opleiding ontbreekt, zoodat theorie en practijk *niet* ineensluiten 2) en dat te veel instructeurs, voor wie bovendien deze opleiding zelf iets nieuws is, elkaar daarbij aflossen:

1) *Militaire Gids*, Dec. 1906.

2) Herhaaldelijk bleek mij, dat onderdeelen van de opleiding niet behoorlijk tot hun recht waren gekomen. Wat bijv. te denken van reserve-sergeanten, die nog nooit of slechts éénmaal met scherp hadden geschoten of nog nooit eene oefening bij duisternis hadden medegemaakt, of als soldaat en korporaal nooit op wacht waren geweest? Zulke fouten in de opleiding blijken niet op een examen.

2^o. dat de kennis en practische geschiktheid telkens weer afbrokkelen;

3^o. dat de burger, juist wanneer hij wat militaire begrippen begint te krijgen, voortdurend weer wordt weggezonden;

4^o. dat de practische opleiding geschiedt in den tijd, gedurende welken men bij de regimenten met arbeid is overladen en niet steeds soldaten kan of wil afstaan;

5^o. dat de theoretische opleiding samenvalt met en lijdt onder de studie op de school (huiswerk, repetities) en dat de jongeling het werken voor zijne toekomst in de burgermaatschappij dan als hoofdzaak beschouwt; en

6^o. dat de jongelui altijd neiging hebben om de practische opleidingen, die in hunne vacantie vallen, eenigszins als vacantie op te vatten. En... waarvoor zijn de vacanties eigenlijk ingesteld?

Dit alles kan dan ook alleen worden ondervangen door eene aaneensluitende opleiding, waarbij practijk en theorie gelijk opgaan, waarbij de geheele vorming in de zelfde handen blijft, waarbij men over soldaten kan beschikken en waarbij ten slotte alles aan de ontwikkeling der leerlingen is ondergeschikt gemaakt. 1)

Ik onderschrijf daarom geheel, wat dienaangaande in vorige jaren door de Heeren VAN TERWISGA en ROELL in deze Vereeniging 2) is gezegd en *stel*, ook op grond van hetgeen mij in de laatste jaren, bij voortdurend beurtelings kennismaken met beide systemen, is gebleken, *de aaneensluitende opleiding verre boven de intermitterende.*

Maar, zal men zeggen, hoe komt het dan, dat men in en buiten het leger in voorgaande jaren overtuigd was, dat de

1) „Die Gewöhnung zu befohlen und zu kommandieren, ist bekanntlich nicht gerade die starke Seite unserer Offiziere aller Grade. Das rührt davon her, dass unser heutiges System uns gerade dasjenige versagt, was dafür die hauptsächlichste, ja die einzige Bedingung ist: die Gelegenheit zur einmaligen *Angewöhnung* des Auftretens als militärischer Vorgesetzten *in längerer ununterbrochener Periode* bis zur völligen Sicherheit. Einmal gründlich angewöhnt, verliert sich das nie wieder; aber nur halb gelernt, wird es später nicht mehr verbessert.“ (SONDEREGGER, „Die Cadres-Ausbildung“).

2) Vergaderingen van 1 Februari 1907 en van 26 Maart 1909.

intermitterend opgeleide reserve-officieren beter indruk maakten dan de militie-officieren, die eene aaneensluitende opleiding ontvingen?

Het antwoord hierop kan als volgt luiden.

Toen de opleiding tot militie-officier was geregeld, deden de korps-commandanten, uit prijzenswaardige overwegingen, het mogelijke om dit instituut te doen slagen, doch werd — men is in het leger dikwijls „plus royaliste que le roi” — dan ook rijp en groen, als ik het zoo noemen mag, bij deze opleidingen gesleept. Men bedenke toch, dat niet bijzonder veel intellectuels beschikbaar was, eensdeels doordien een aantal uit het viermaanderdeurtje ontsnapte, anderdeels, doordat de verbintenis voor militie-officier vrijwillig was en zwaarder verplichtingen oplegde dan de gewone militie-dienst.

Terwijl nu van het reservekader slechts een klein percentage den officiersrang behaalde en wel de allerbesten en meest volhoudenden (de Minister ELAND gaf het cijfer 25 0/0), deelde daartegenover de Minister BERGANSIUS in 1904 mede, dat bij de Infanterie 70 adspiranten-militie-officier in opleiding zijn genomen en in 1905, dat hiervan 52, dus 75 0/0 officier is geworden. Dit waren dus niet de allerbesten, doch zeker ook vele middelmatigen.¹⁾

Bovendien was dit echter eene opleiding, welke maar al te veel op het papier en schoolbord plaats had; het voortdurend beschikbaar stellen van manschappen in voldoende getal en bij 12 regimenten was, wegens de vele andere opleidingen en geringe sterkte, niet doenlijk. En het vriespunt werd ten deze bereikt, toen in eene volgende ministerieele periode het aantal manschappen in de wintermaanden zoo zeer daalde, dat, naar verluidt, de examencommissies er rekening mede hielden, dat de adspiranten zoo weinig gelegenheid hadden gehad met soldaten te oefenen. Gaat men nu verder na,

¹⁾ Men leze hieromtrent in het Voorloopig Verslag (2e Kamer, VIIIe Hoofdstuk 1906) de vragen gesteld over de militie-officieren (§ 17), zoomede de beantwoording hiervan in de Memorie van Antwoord.

Hieruit blijkt o. a., dat verscheidene adspiranten slaagden, ofschoon door hen in 3 vakken (welke?) onvoldoende cijfers werden behaald.

dat de reservist in den vaandrigrang, dus als dienstdoend officier, optrad alvorens zijne bevordering te kunnen maken, terwijl de militie-sergeant op het vaandrigsexamen officier werd, dat de militie-luitenant voorts, door jeugdiger leeftijd en bekendheid bij het regiment, minder poids bezat, dan geloof ik, dat uit het betrekkelijk fiasco der militie-officiëren niet mag worden afgeleid, dat de aaneensluitende opleiding niet deugt, doch hoogstens, dat hunne toenmalige opleiding veel te wenschen overliet.

Waar deze opleidingsvorm thans geheel is gewijzigd, de leerlingen volgens een vast omljnd plan en *met* soldaten worden opgeleid en ook in den vaandrigrang dienen, geloof ik, dat de bezwaren vrij wel zijn overwonnen.

Ten slotte wil ik er op wijzen, dat in eene intermitterende opleiding van dienstplichtigen een groot bezwaar schuilt, namelijk dat 4 à 5 jaar verloopen vóór dienst als officier wordt verricht. Immers, indien de diensttijd der militie slechts 6 jaar duurt, heeft men dan slechts verlofsofficiëren in de beide oudste jaarklassen. Men beschikt in dat geval op de 6 lichten slechts over 2 lichten officieren, waardoor dus jaarlijks een onnoodig groot aantal zou moeten worden opgeleid.

Ik zeg niet, dat dit bezwaar niet door eene wetswijziging ware te ondervangen, bijv. door verlenging van dienstplicht voor officieren, doch zooals de Militiewet luidt, zou het onpractisch zijn. Eenigszins zou het bezwaar ten onzent minder worden gevoeld, doordien thans de dienstplichtige officieren in het reservepersoneel overgaan, doch in ieder geval zouden wij bij eene uitsluitend intermitterende opleiding hoogstens 7 lichten officieren hebben op 11 lichten militie en landweer.

Resumeerende, meen ik alzoo te mogen besluiten, dat in de gegeven omstandigheden, voor ons leger, de aaneensluitende opleiding de beste, dus ook de meest gewenschte vorm is en dat zij derhalve de hoofdzaak moet zijn en blijven.

De intermitterende opleiding zag ik liefst geheel vervallen. Hierdoor zou toch de opleiding der verlofsofficiëren eenvormig worden en zouden de regimenten aanzienlijk worden ontlast.

Al die opleidingen en opleidinkjes tasten de oefeningen en den geregelden gang van zaken bij de korpsen veel meer aan dan gewenscht of noodig is.

Wil men dezen opleidingsvorm echter behouden, hoofdzakelijk *als eene concessie aan persoonlijke belangen*, dan zal men, zooals thans ook is bepaald, een intermitterend dienen alleen mogen toestaan aan hen, die zich vóór den dienstplichtigen leeftijd verbinden ¹⁾, doch vooral zal men de opleiding dan aanzienlijk moeten verbeteren. Hiertoe zou o.a. kunnen bijdragen:

a. eene strengere inrichting van de wintercursussen, waarbij het onderwijs uitsluitend in handen te stellen van niet te jonge officieren, en waarbij de bevoegdheid moet bestaan om degenen, die niet ten volle aan hunne verplichtingen voldoen, terstond tot ten hoogste 14 dagen onder de wapenen te roepen ²⁾; de theoretische cursus ware daarbij ook voor den vaandrigrang verplichtend te stellen;

b. het opdragen van het practisch en theoretisch onderwijs aan uitgezocht, daarbij *vast* te bezigen ³⁾ personeel; aan dit personeel moet dan tevens een leergang worden verstrekt, die geheel moet worden afgehandeld;

c. het verlengen ⁴⁾ en vermeerderen van de practische oefeningsperioden; ⁵⁾

¹⁾ Tegenover deze concessie aan de belangen van den betrokkene zou zeer wol de verplichting kunnen bestaan om even lang in den officiersrang te dienen, als thans het geval is bij dengene, die aaneensluitend dient.

²⁾ Wanneer thans wordt gestraft, wordt deze straf als regel in de vacancies ondergaan.

³⁾ Bij een der regimenten kwam het voor, dat jongelieden, die voor sergeant werden opgeleid, gedurende de verplichte 75 dagen zeven verschillende officieren achtereenvolgens als instructeur kregen.

⁴⁾ Wie zijn oefeningstijd intermitterend vervult, dient in totaal 7 maanden; wie aaneensluitend oefent, dient 8 maanden, ofschoon de eerste bij iedere opkomst onder de wapenen moet beginnen met het „verzonkene” op te halen. Het omgekeerde ware o. i. logischer, ook al begrijpen wij, dat hierbij met de wintercursussen is rekening gehouden.

⁵⁾ Indien deze worden: 1e jaar 60 dagen (opleiding voor soldaat), 2e jaar 75 dagen (opleiding voor korporaal), 3e jaar 75 dagen (opleiding voor sergeant), 4e jaar 90 dagen (opleiding voor vaandrig), 5e jaar 90 dagen (dienst als vaandrig), zouden de wintercursussen m. i. veilig achterwege kunnen blijven.

d. het centraliseeren van de practische opleiding tijdens elke periode in enkele garnizoenen (bijv. één per divisie) met beschikking over soldaten.

Ik kom zoo doende van zelf op de beteekenis van het centraliseeren der opleidingen.

Centralisatie der opleiding.

Wanneer men, zooals thans nog voor het reservekader geldt, den aspirant de keuze van garnizoen laat, „voor zoo veel zulks met de belangen van den dienst strookt,” volgt hieruit, dat men in 28, soms zeer ongeschikte, infanterie-garnizoenen verplicht zou kunnen zijn tot het vormen van opleidingsklassen of -klasjes.¹⁾

Dit systeem is weinig economisch, immers het kan ten behoeve der opleiding vereischen: 28 stellen instructeurs en 28 afdelingen soldaten. En waar ik reeds wees op het noodzakelijke om hiervoor zeer goede instructeurs te bestemmen, voelt men wel, dat hier iets onbereikbaar wordt gevraagd.

In de laatste jaren is het legerbestuur er dan ook, vooral met het oog op de geringe resultaten dier kleine schooltjes, reeds toe overgegaan om, voor zoover de intermitterend dienenden betreft, althans de opleiding der reserve-sergeanten voor den vaandrigrang in twee garnizoenen te concentreeren.

Dit kan slechts een eerste stap zijn.

Voorts is de opleiding van diegenen, die aaneensluitend dienen, in twee scholen, te Amersfoort en te Maastricht geconcentreerd.²⁾

Welke zijn nu de voor- en nadeelen eener dergelijke centralisatie?

Zooals reeds werd aangegeven, is dit stelsel meer econo-

¹⁾ Wijselijk is hierin reeds eene beperking aangebracht; doch zelfs 1 à 2 cursussen per regiment, zooals thans het geval is, schijnt mij nog te veel.

Zie „Bepalingen nopens het Reservekader”, bladz. 12.

²⁾ Eerstgenoemde heeft eene hulpklasse te Nijmegen en te Arnhem; eene 3e school is in uitzicht gesteld.

misch, immers men behoeft veel minder personeel voor het zelfde doel, terwijl dit personeel tevens uit het geheele leger gekozen en voor geruimen tijd aan de opleiding verbonden kan worden.

Er ontstaat dan, en dat is hoofdzaak, werkelijk *methode* in het onderwijs, in tegenstelling met het geïmproviseerde der kleine schooltjes.

Verder kan men aan deze scholen een vast manschappen-detachement toevoegen.

Ten slotte zal hier de leider van het onderricht tevens ook de krijgstuuchtelijke chef zijn.

Nu kunnen er natuurlijk uit het samenbrengen van velen ook bezwaren ontstaan. Ik wil hier slechts wijzen op paedagogische moeilijkheden en op overbelasting der oefeningen. De school mag dus niet te groot worden, immers hoofdzaak is, dat de opleiders hunne leerlingen dóór en dóór kennen en vooral geene „leeraren” worden, die hunne taak voltooid achten, als de lesuren zijn vervuld.

Het is mij niet onbekend, dat men ook bezwaren tegen dergelijke scholen inbrengt. Primo oordeelt men, dat de leerlingen, door hunne afzonderlijke legering, den soldaat weinig leeren kennen en van den troependienst weinig zien. Zulks is betrekkelijk juist en wel, voor zoover dit het leven met den soldaat *buiten* dienst betreft. Daar echter steeds de bepalingen hebben gegolden, dat de kaderreservisten, evenals de cadetten, zoo mogelijk afzonderlijk worden gehuisvest en, zoodra zij sergeant zijn, buiten de kazerne mogen wonen, en waar zelfs leden van weerbaarheidskorpsen in het verlofskader kunnen worden opgenomen, zonder ooit een soldaat te hebben gezien, schijnt hieraan in ons leger ¹⁾ voorheen nooit groote beteekenis te zijn gehecht en is dit argument dus nu wellicht eenigszins gezocht „pour le besoin de la cause”.

Ik wil hier verder aanteekenen, dat m.i. de waarde van het gedurende korten tijd in den troep zijn „*om den dienst te leeren kennen*”, toch vooral niet te hoog moet worden

¹⁾ De Deutsche Einjähriger woont eveneens buiten de kazerne.

aangeslagen. Wanneer men als jongste korporaal of sergeant bij eene compagnie wordt gedetacheerd, krijgt men als regel, behalve wekdienst, weinig verheffends te doen en van het medegaan als linkerguide of opsluitend gelid wordt men niet veel wijzer. Men vrage hierover maar eens indrukken aan cadetten en oud-cadetten!

Voorts bedenke men daarbij, dat de jongelieden, vol illusies, veel zien en hooren, dat minder goed is, opmerken, dat tal van zaken *niet* volgens de voorschriften gebeuren en dat sommige meerderen *geen* goed voorbeeld geven. ¹⁾

En waar zij in „das gefährliche Alter” zijn, is de neiging groot, om juist dit minder goede op te nemen en na te bootsen.

Ik acht dan ook toezicht en degelijke leiding, ook buiten dienst, bij eene afzonderlijke school voor hen verkieslijker. Zij gaan *in* dienst voldoende met den soldaat om, de kazerne-routine is geen heksenwerk en als vaandrig zullen zij van dit dagelijksch leven nog genoeg zien. Trouwens, verscheidene inwendige en kleine diensten zijn, voor hunne vorming tot verlofsofficier, zonder eenig belang en juist in de gunstige voorwaarden voor oefening en studie en in het achterwege laten van bijzaken schuilt immers de mogelijkheid hunner snellere opleiding. ²⁾

Een tweede bezwaar is, dat men soldaten aan deze scholen moet afstaan. Ja, Mijne Heeren, dit is onvermijdelijk, doch, hoe ook de opleiding wordt geregeld, *men zal altijd soldaten moeten bezigen om aanvoerders te kweken*. Men bedenke toch vooral, dat het leger niet alleen goede soldaten, doch ook goede aanvoerders moet vormen en dat dit laatste wellicht het voor-

¹⁾ Indien de mogelijkheid werd geschapen om het manschappen-detachement, waarmede de leerlingen thans oefenen, *in de organisatie der school* op te nemen, zouden zij hierbij ook de inwendige diensten kunnen verrichten, hetgeen alweer een voordeel zou zijn.

²⁾ Het spreekt wel van zelf, dat hoe meer routine de leerling heeft en hoe meer hij met den soldaat leert omgaan, hoe hooger ook zijn gezag kan staan. Elke opleidingsvorm voor verlofsofficieren is echter uitteraard een compromis en wordt niet uitsluitend beheerscht door militaire belangen.

naamste is. Zegt niet eene oude spreuk, dat honderd schapen, aangevoerd door een leeuw, te verkiezen zijn boven honderd leeuwen, aangevoerd door een schaap?

Hoe de detachementen moeten worden verkregen, doet hier niet ter zake. Men regele dit desnoods door de miliciens met een premiestelsel tot langer dienen te bewegen. Doch dit staat vast, met deze detachementen staat of valt de geheele opleiding. ¹⁾

Laat ons thans nagaan, hoe de opleiding bij eene dergelijke school is ingericht.

De opleiding bij eene school voor verlofsofficieren.

De adspiranten komen met 1 October op de school, voor een tijdduur van p.m. 8½ maand. ²⁾

Zij worden ingedeeld in vaste klassen van maximum 15 of 16 leerlingen, welke ieder worden gesteld onder een officier en een onderofficier als *vaste* instructeurs. Deze officier onderricht hen in ongeveer alle vakken, is buiten dienst hun raadsman en is tevens de leider van de klasse-debatingclub, waarin tal van militaire en andere zaken worden besproken. De onderofficier doet dienst als hulp-instructeur en sectiecommandant.

De dagverdeeling is zoodanig, dat 's morgens les wordt gegeven en 's middags practische dienst verricht of omgekeerd. Aan de practijk wordt echter de meeste tijd besteed, zoodat bijv. tijdens het zomertableau slechts 12 lesuren per week staan tegenover 34 uren practischen dienst. En dit is noodig, want het *doen* is hoofdzaak. Verder wordt veel zorg besteed aan gymnastiek, schermen en openluchtspel.

De avonduren zijn gewijd aan eigen-oefening, oefening bij duisternis, onderhoud der uitrusting, vrijwillig schermen, debatingclubs, muziek e. d. Nu en dan houdt de commandant

¹⁾ Zelfs in Zwitserland bezigt men oefenings-detachementen voor de officiersopleiding.

²⁾ Het zou aanbeveling verdienen dezen datum te vervroegen, bijv. op half September, waardoor wat meer tijd voor opleiding in de eerste beginselen beschikbaar zou komen.

of een ander daartoe uitgenoodigd spreker eene voordracht voor het geheele korps. Is er 's avonds geen bijzondere dienst, dan kunnen de leerlingen van 7.30—10 n.m. uitgaan.

Gedurende de eerste weken wordt in hoofdzaak alleen het elementaire recrutenonderricht gegeven, daarna vangt het tableau van lessen ¹⁾ en oefeningen aan, waarbij, naast de opleiding tot soldaat, tevens zoo spoedig mogelijk met onderlinge theorie en onderlinge instructie wordt begonnen, zoodat, wanneer na p. m. 2 maanden het manschappen-detachement verschijnt, de leerlingen reeds vrij veel handigheid als voorganger hebben verkregen. Met dit detachement verrichten zij nu verder alle diensten, welke van den korporaal bij de exercitiën, het tirailleeren, den velddienst, het schieten enz. verlangd kunnen worden, terwijl zij reeds dadelijk, ten einde eenige vrijmoedigheid te krijgen, theorie houden over eenvoudige onderwerpen. Voorts komen zij als soldaat, onder de eigen instructeurs, op wacht.

Naar mate zij practisch en theoretisch geschikt blijken te zijn, worden zij aangesteld tot korporaal; de minder vluggen worden door extra-beurten, meer gelegenheid tot studie enz., zoo veel mogelijk bijgewerkt; zij, die om eenige reden op den duur voor verdere opleiding ongeschikt blijken, worden verwijderd.

Nu begint eene verruiming van de practische opleiding, doordien de leerlingen gaan optreden als sectie-commandanten van kleine sectiën en wel bij 3e onderdeel soldatenschool en bij tirailleeren, voorts bij eene lijnsectie in de compagnies-school enz., overigens commandeeren zij thans ook kantonnements- en bivakwachten, zwakke veldwachten, verkenningspatrouilles, spits en voortroep enz., terwijl zij ten slotte worden opgeleid voor baan-commandant bij het marga- en schijfschieten en tot ploeg-commandant bij het pionieren.

Verder komen zij als korporaal weder op wacht, verrichten

¹⁾ Het leerprogramma zou wellicht nog iets uitgebreid kunnen worden en wel met: eenige kennis van organisatie en uniformen van naburige legers, van Militie- en Landweeerwetten, van het vestingstelsel en den dienst op forten, zoomede van nationale krijgsgeschiedenis en van de oorlogvoering in polderland. Thans worden over dergelijke onderwerpen eenige voordrachten in de avond-uren gehouden.

in de school weekdienst en dienst als escouade-commandant en houden de theorieën. voor zoover dit van den sergeant kan worden gevergd.

Ook nu worden zij weder successievelijk aangesteld tot sergeant en worden de niet geschikten verwijderd.

Als sergeant komen zij eveneens op wacht, treden op als sergeant van de week en doen dienst als sectie-commandant bij de exercitiën en het tirailleeren met eene manschappen-compagnie, commandeeren grootere sectiën, voortroepen en veldwachten, pionieren met eene sectie, enz. Voorts worden met hen kaderoefeningen gehouden, leeren zij de taak van spelleiders, treden zij op als baan-commandant etc.

Het theoretisch onderricht is, van den beginne af, gericht op hetgeen zij als vaandrig moeten weten, doch houdt rekening met de examen-programma's voor korporaal en sergeant en zorgt verband te houden met hetgeen iedere week practisch geschiedt. Dit heeft tevens het voordeel, dat de leerstof zeer gelijkmatig over de geheele opleidingsperiode kan worden verdeeld.

Bij het practisch onderricht wordt er vooral naar gestreefd om het zelfdenken en zelfhandelen aan te kweeken, waartoe vooral de velddienstoefeningen, maar ook de exercitiën en het tirailleeren, door het inlasschen van tal van kleine opdrachten, bij uitstek kunnen dienst doen.

Einde Mei wordt examen afgelegd voor den vaandrigrang, ¹⁾ waarna de leerlingen nog gedurende 14 dagen in de legerplaats bij Harskamp worden geoefend, daar worden gevormd tot vuurleiders met scherp en nog eenige velddienst- en gevechtsoefeningen, in samenwerking met andere wapens, medemaken.

Het vaandrigsexamen is alzoo het éérste examen, ²⁾ dat

¹⁾ In Mei wordt jaarlijks eene tweedaagsche oefening buiten het garnizoen gehouden tegen de bataljons te Naarden of Harderwijk, verbonden aan een marsch, spoorwegvervoer en aan eene oefening in het bivakkeeren. Overigens oefenen zij in die maand met en tegen Cavalerie en Artillerie, bezichtigen een fort, houden groote marschoefeningen, gevechtsexercitiën enz.

²⁾ Er ware veel voor te zeggen, dit examen te vervangen door eene beslissing van den commandant, in overleg met de instructeurs verkregen.

de leerlingen afleggen, terwijl zij ook niet uitsluitend worden opgeleid tot soldaat, daarna tot korporaal, daarna tot sergeant enz., doch van den beginne af tot vaandrig.

Dit systeem leidt tot tijdbesparing, maar stelt één hoog eisch, namelijk, dat de commandant zijne leerlingen door en door kent. Hij moet dus veel bij de oefeningen zijn om zelf te zien en te leiden, zich bovendien steeds door de instructeurs aangaande de leerlingen doen inlichten, den stand hunner studiën controleeren, zelf met de leerlingen praten enz. Eerst door dit alles kan hij met recht beoordeelen aan wien een hogere rang kan worden verleend en aan wien niet of nog niet.

Resumeerende, acht ik de resultaten der aaneensluitende opleiding tot den vaandrigsrang bevredigend, ook al ben ik de eerste om toe te geven, dat nog verschillende verbeteringen mogelijk zijn en dat, met name, verlenging van den opleidingstijd dankbaar zou worden aanvaard.

De dienst als vaandrig.

Met het examen voor den vaandrigsrang en het kampverblijf is de *schoolvorming* van den leerling afgelopen. Hij gaat thans naar het regiment, waartoe hij behoort, en moet hier in de gelegenheid worden gesteld om te gaan toepassen, wat hij geleerd heeft, en om te toonen, wat er in hem zit. Hij krijgt dus eene grootere zelfstandigheid dan hij tot nu toe kende, doch moet zijne diensten verrichten onder leiding van de officieren der compagnie en onder algemeen toezicht van den bataljons-commandant.

De dienstperiode in den vaandrigsrang (p.m. 3 maanden) maakt derhalve het laatste onderdeel uit van *de opleiding voor den officiersrang*.¹⁾ Ik zeg dit opzettelijk, omdat het

¹⁾ Art. 7 van het Koninklijk besluit van 3 Juli 1909 (*Staatsblad* No. 262) zeide:

„In den rang van vaandrig wordt gedurende de maanden Juni, Juli, Augustus en September, volgende op de aanstelling als zoodanig, uitsluitend practische dienst verricht en zulks *zoowel ter voltooiing van*

mij heeft getroffen, dat schijnbaar wel eens wordt vergeten, dat de opleiding in $\frac{3}{4}$ jaar nog niet is voltooid, met het gevolg, dat van den jeugdigen vaandrig, reeds bij zijne aankomst bij het korps, te veel wordt verwacht en geëischt. Men ziet hem zelfs wel bij de recrutenopleiding als leider of surveillant optreden, oefeningen met het kader houden, kortom tal van diensten verrichten, die aan een ervaren officier behooren te worden opgedragen. En dit, terwijl de geschiktheid voor den officiersrang nog gedeeltelijk moet worden verworven en zeker nog geenszins vaststaat.

Het gevolg is dan natuurlijk eene dikwijls weinig vriendelijke critiek op het slachtoffer, ofschoon m.i. zelfcritiek hier juister ware geweest en de chef zich had moeten terugdenken in den tijd, toen hij zelf nog pas 9 maanden in militairen dienst was.

O, ik weet wel, dat er gebrek aan officieren kan zijn en dat het Reglement op den Inwendigen Dienst zegt, dat de vaandrig luitenantdienst verricht en ik begrijp, dat er ook wel eens neiging bestaat om het minder aangename — avondappèl e. d. — aan den vaandrig op te dragen; doch naar mijne meening mag het betrokken artikel van den I. D. eerst, en dan nog met behoedzaamheid, worden toegepast, wanneer de vaandrig, na eenigen tijd te hebben dienst gedaan, de noodige geschiktheid voor eenigszins zelfstandig optreden heeft verkregen. Tot op dat oogenblik echter zou ik alle compagnies- en bataljons-commandanten willen uitnoodigen, om de eerste schreden bij het regiment van deze aanstaande *verlofs*officieren met even veel zorg en oplettendheid te leiden, als van hen thans ten opzichte van de jonge *beroeps*officieren wordt verwacht. Men streef er toch naar om aan te toonen, dat het „giving too little, and asking too much” ten onrechte het nationale gebrek heet.

de practische vorming, als ter beoordeeling van de practische geschiktheid van den aspirant voor den rang van militie-tweede-luitenant.”

Het daarvoor in de plaats getreden Koninklijk besluit van 26 Juli 1912 (*Staatsblad* No. 269) verdeelt de opleiding in eene theoretisch-practische *opleiding* (bij de scholen) en in eene daaropvolgende *opleiding* als vaandrig in de compagnie (*R. M.* bladz. 938).

Wil men den vaandrig derhalve weekdienst laten verrichten, hij make dien dienst eerst eenige keeren mede met een officier der compagnie. Bij de recruteninstructie geve men hem bij verschillende vakken bij voorkeur eene klasse.

Waar ons Reglement Infanterie I feitelijk als regel aan de nieuw aangestelde officieren het optreden als onderwijzer opdraagt, acht ik dit ook voor den vaandrig hoogst nuttig. Men zij toch niet te angstig om hem voor het elementaire onderwijs te bezigen, en wil men hem niet met een geweer voor eene klasse zetten — iets, waarvoor wat te zeggen valt — of hem geene vaste klasse geven, dan is er bij veld-dienst, tirilleeren, gesloten exerceeren en schietoefeningen e. d. voor hem nog genoeg te doen.¹⁾ Men make hem echter geen *leider* en vooral ook geen *toeschouwer*. Ik weet niets, dat meer geestdoodend is en minder instructief. Juist door onderwijzer te zijn dringt men in alle finesses van het vak door en leert het omgaan met soldaten. Men meent wellicht ten koste van de opleiding? Ik vrees daar niet voor. Men heeft hier toch met ontwikkelde jongelieden te doen, die door ijver en goeden wil ruimschoots vergoeden, wat hun aan routine mocht ontbreken en men moet het vooral niet doen voorkomen, alsof, bij wijze van tegenstelling, de vrijwilligers-instructeurs thans zoo goed en geroutineerd zouden zijn.

Is er geen dienst met manschappen, zoo vereenige men eenige vaandrigen en ga met hen het terrein in, of men late hen iets op militair gebied lezen en bespreke dit vervolgens; of ook men late een eenvoudig opdrachtje op schrift uitwerken. Dit alles behoeft niet in bezighouden te ontaarden en de vaandrig mag wel eens een vrijen middag hebben, doch hij moet beseffen, dat er nog voortdurend aan zijne vorming gearbeid wordt.

Ik wil hierbij nog aanstippen, dat er veel voor te zeggen is, dat de vaandrig tijdens de rust bij oefeningen of buiten

¹⁾ Aangezien de meeste vaandrigen voortaan wel omstreeks 1 Juli bij de compagnieën zullen komen, wanneer het elementaire recruten-onderricht dus is afgelopen, vermoed ik, dat het gemakkelijker zal worden hun een commando te geven.

dienst, met de officieren verkeert: het is beter, dan dat hij noodgedrongen zich bij de onderofficieren aansluit. Het geeft hem verder meer prestige en het maakt ook de latere beoordeeling veel gemakkelijker.

De maand September moet ten slotte de gelegenheid verschaffen om den vaandrig voortdurend als sectie-commandant, dus in zijne eigenlijke functie, te doen optreden en dan, ik ben er zeker van, zal het niet moeilijk vallen om een beslist oordeel te geven of hij officier kan worden of niet.

Nu moge het hier met nadruk zijn gezegd, dat het hoog houden van het officierskorps eene levensquaestie voor het leger is. Men neme dus niemand daarin op, die men er om eenige reden niet op zijne plaats acht, doch men drage eveneens zorg, dat niet de betrokken persoon, met recht, zijn niet slagen aan zijne opleiding zou kunnen wijten.

De VOORZITTER: Mijne Heeren! Ik stel U thans voor te pauzeeren.

Hiertoe wordt besloten.

De VOORZITTER: Mijne Heeren! Ik kan U mededeelen, dat gedurende de pauze uitgebracht zijn 51 stemmen, alle op de voorgestelde candidaten, die derhalve zijn aangenomen als lid van de Vereeniging. Ik heet de Heeren M. RIJKSEN, reserve 2e Luitenant der Infanterie te Dordrecht, en W. H. SONIUS, 2e Luitenant der Infanterie N.-I. leger te Groningen, welkom in ons midden en dank tevens de heeren zeer, die hunne medewerking hebben verleend aan den daarvoor moeilijken arbeid.

Nu geef ik het woord weder aan den Heer DE GELDER.

De Heer DE GELDER:

De opleiding in den officiersrang.

De nieuwbenoemde verlofs-officier komt eerst eenmaal 6 weken dienstdoen en daarna, afhankelijk van het feit of hij uit de militie dan wel uit het reservekader is voortge-

komen, 1) jaarlijks 2 resp. 3 weken, of desgewenscht om het andere jaar, 4 resp. 6 weken.

De bedoeling van den eersten termijn is blijkbaar om zijne opleiding nog eenigszins te vervolgen en hem in zijn rang eenige routine te geven, de volgende perioden dienen dan in hoofdzaak slechts om het geleerde te onderhouden.

Nu zijn deze perioden alle vrij kort, zoodat zij m. i. dan ook alleen als voldoende kunnen worden beschouwd, wanneer de betrokkene

1^o. reeds toen hij officier werd vrij groote geschiktheid als aanvoerder bezat;

2^o. zich voldoende voorbereidt, telkens wanneer hij op nieuw onder de wapenen komt;

3^o. in een tijdperk komt, waarin werkelijk iets voor hem te leeren valt;

4^o. ook werkelijk gedurende dien tijd in zijn rang geoeffend en verder opgeleid wordt.

Over het eerste punt kan ik, na al hetgeen heden avond reeds werd gezegd, verder zwijgen: het tweede punt wordt, naar ik meen, niet altijd voldoende behartigd. Ik zoude daarom wel wenschen, dat van den verlofs-officier werd gevegd, dat hij zelf zorg draagt, dat zijne kennis voldoende blijft. Gemis aan ijver zou het ontnemen van den verleenden rang als gevolg moeten hebben.²⁾ Zoo worden bijv. in Zwitserland de officieren, die ongeschikt blijken te zijn voor den bekleeden rang, in den landstorm

1) De militie-officier diende 6 weken, de reserve-officier *ten hoogste* 6 weken; de herhalingsoefeningen waren: voor genen 2 weken, voor dezen *ten hoogste* 3 weken. Van waar dit tweeslachtige? Nu intuschen de categorie „militie-officieren” in de reserve-officieren overgaat, verdwijnen deze verschillen van zelf.

2) De verlofs-officier kan worden ontslagen: „ter zake van onbekwaamheid of ongeschiktheid om in den verkregen rang in eenige betrekking bij het reserve-personeel der landmacht te dienen”. Het onderzoek geschiedt door eene commissie, welke uitternaard over een dossier bewijzen moet kunnen beschikken. Voor zoover mij bekend, werd het artikel nog nimmer toegepast. Dit kan verblijdend zijn, doch het zou ook kunnen bewijzen, dat men de rechtszekerheid te groot kan maken, zeker ten voordeele van de betrokkenen, doch allerminst ten voordeele van het leger.

overgeplaatst, of wel zij worden uit het leger verwijderd en betalen dan weerbelasting. Dit is geen maatregel op papier, doch een die werkelijk wordt toegepast. ¹⁾

Gemis aan geschiktheid, bij voldoende ijver, zou eene verlenging of vermeerdering van de voorgeschreven periodes ten gevolge moeten hebben; de bepalingen geven thans maxima, zoodat blijkbaar verondersteld is, dat ook met minder zal kunnen worden volstaan.

Mij zou het practischer toeschijnen de jaarlijksche termijnen te stellen op 2 tot 6 weken, ter beoordeeling van den korps-commandant. Dit ware wellicht tevens een machtige prikkel tot inspanning.

De dienstperiodes moeten volgens de geldende bepalingen tusschen Mei en October worden vervuld. Deze speling is vrij ruim genomen, waarschijnlijk ten einde met het oog op de maatschappelijke positie, zoo veel mogelijk vrijheid in de keuze te laten. Waar nu eenerzijds de vraag rijst, waarom geen dienst mag worden verricht bij de najaarslichting, die in October onder de wapenen komt, moet anderzijds worden geconstateerd, dat de militaire belangen somtijds ernstig in het gedrang komen, hetzij doordien verlofsofficieren komen dienst doen, terwijl er niet veel voor hen te doen valt, hetzij doordien er te veel gelijktijdig komen.

Ik zoude daarom den korps-commandant meer zeggenschap in deze aangelegenheid willen geven en dan ook kunnen vergen, dat deze met de opleiding der betrokkenen bij de bataljons rekening houdt, door keuze van tijdstip en door beperking van het aantal der gelijktijdig aanwezigen.

Overigens moet men, zoodra de eerste recruten-maanden voorbij zijn, den verlofsofficier bij de oefeningen zijn oorlogs-commando durven toevertrouwen. Er ligt iets tragisch-comisch in, dat men hiervoor in vreedestijd zoo dikwijls terugschrikt, terwijl het in oorlogstijd toch zou moeten. Vindt men het werkelijk een bezwaar, dat het niet altijd even schitterend zal gaan? Zijn wij niet allen onder vallen en opstaan groot

¹⁾ Zie over „Retrait de commandement” o. a. *R. M. d. A. E.*, Augustus 1912, bladz. 155.

geworden? Wil men hem routine doen krijgen door toekijken?

Komt Mijne Heeren, verlangt veel, doch geeft vertrouwen; niets prikkelt zoo zeer als het besef, dat men voor vol wordt aangezien. Maar vooral, laat ons zorgen, dat de verlofsofficier het gevoel heeft, niet voor niets onder de wapenen te zijn gekomen. De laatste jaren mogen hiervoor niet gelukkig zijn geweest, er bestaat gegronde verwachting, dat de omstandigheden thans vrij wat gunstiger zullen worden.

Bovendien zijn voor de opleiding niet altijd manschappen noodig; op het gebied van kaderoefeningen is het veld immers zoo ruim. Wellicht ware voor onze verlofsofficieren zelfs eene oefening in den geest van den Zwitserschen „Patrouillenkurs” gewenscht. ¹⁾

Gedurende den tijd, dat de verlofsofficier niet onder de wapenen is, kan hij door de winterbijeenkomsten ²⁾ zijne theoretische kennis vermeederen of althans goeddeels onderhouden. Deze bijeenkomsten, onder leiding van beroeps-officieren, hebben tot doel, wijzigingen in reglementen, belangrijke aanschrijvingen e.d. ter kennis van de deelnemers te brengen, terwijl zij voorts zullen worden bestemd voor eenvoudige tactische oefeningen op de kaart of voordrachten uit de krijgsgeschiedenis. Deze bijeenkomsten kunnen zeer nuttig zijn en zijn dit ook veelal; alles hangt hier echter af van de keuze van den leider, die bijv. van eene oefening op de kaart, zonder eenige schoolschheid, tevens een tactischen-, en reglementencursus moet kunnen maken.

Voorts moge hier herinnerd worden aan de gelegenheid, welke wordt geboden, om vrijwillig onder de wapenen te komen of te blijven, zoomede om niet verplichte oefeningen mede te maken of bij te wonen. Van deze vergunningen wordt door de verlofsofficieren slechts matig gebruik gemaakt. ³⁾

Ten slotte wil ik in dit verband nog herinneren aan de verrijzende vereenigingen van verlofsofficieren, die als hoofd-

¹⁾ Zie *Mavors*, October 1912.

²⁾ Besch. D. v. O. d.d. 5 Maart 1912, IIe afd. No. 293.

³⁾ K. B. van 20 Sept. 1905, No. 75. Eenige aanmoediging van regeeringswege ware hier niet misplaatst.

doel in hare statuten schrijven: „de militaire geoefendheid en kennis der leden te vermeerderen” en ook werkelijk reeds in deze richting werkzaam zijn. Voorwaar, een bewijs, dat het bij velen aan ernst en goeden wil zeker niet ontbreekt. 1)

Het moge hier tevens de plaats zijn om weder eens te wijzen op de wenschelijkheid om de oudere verlofsofficieren, die genegen zijn, langer dan wettelijk verplicht, aan het leger verbonden te blijven, op te leiden voor compagnies-commandant.

Ik stel mij voor, dat met een theoretischen cursus, 2) gepaard aan een practischen oefentijd, ten deze wel iets ware te bereiken, vooral indien men de flinke elementen kiest, of hen, die gewoon zijn veel personeel onder zich te hebben. De deelneming moet vrijwillig zijn, waartegenover de Regeering dan eenige finantieele voordeelen zou kunnen stellen.

Waar ik U in het voorafgaande geschetst heb, hoe de toestand ten onzent is, wat verbetering behoeft en waarin die verbetering zou kunnen bestaan, wil ik U thans, ter vergelijking, nog een en ander mededeelen over de opleiding der verlofsofficieren in enkele andere landen en wel in Duitschland, Frankrijk en Zwitserland.

De opleiding in Duitschland.

Jongelieden van onbesproken gedrag, die aan bepaalde wetenschappelijke eischen voldoen, kunnen eenjarig-vrijwilliger worden. Zij moeten dan echter zelf in hunne huisvesting, voeding, kleeding enz. kunnen voorzien.

Zij komen gelijktijdig met de andere recruten onder de

1) Het tijdschrift *Mavors*, zoomede het maandblad *Officieel Orgaan der vereeniging van reserve- en militie-officieren* houden de verlofsofficieren zeer goed op de hoogte van hetgeen voor hen wetenswaardig is. Zou het groote onkosten veroorzaken, indien de verlofsofficieren enkele periodieken gratis van rijkswege ontvingen? Nuttig ware het zeker.

2) Te onderwijzen bijv.: tactiek, reglementen en administratie te velde, aangevuld met bepalingen of speciale voorschriften, betrekking hebbende op de vermoedelijke oorlogsfunctie.

wapenen en worden gezamenlijk met dezen opgeleid; voor zoover zij echter door kennis, militaire bruikbaarheid en dienstijver uitmunten, ontvangen zij, na de eerste vier maanden, bovendien tweemaal per week eene speciale opleiding van daartoe aangewezen officieren.

Gaandeweg moet hun bij de compagnie de dienst van onderofficier worden geleerd.

Indien zij aplomb bezitten, zich goed gedragen en hunne reglementen goed kennen, wordt hun na 6 maanden, zonder examen, de rang van „Gefreite” verleend en na 9 maanden, die van onderofficier.

Tegen het einde van het dienstjaar wordt een examen afgenomen en kan den adspiranten het diploma worden verleend, dat den bezitter geschikt verklaart voor de verdere opleiding tot reserve-officier („Offiziers-Adspirant”).

Deze opleiding geschiedt gedurende twee herhalingsoefeningen, elk van 8 weken, als regel gedurende de beide volgende jaren. Gedurende de eerste periode worden de adspiranten 4 weken gezamenlijk geoefend in oefeningskampen en doen zij de overige weken dienst bij het eigen regiment. Aan het slot van deze periode kunnen zij worden aangesteld tot „Vice-Feldwebel” (sergeant-majoor-instructeur). Komen zij, tijdens hunne tweede herhalingsoefening, in dien rang dienst verrichten, dan worden zij als aanstaande officieren beschouwd, eten dan ook in het officiers-casino en doen aan het slot practisch examen voor sectie-commandant.

Omtrent diegenen, die slagen, wordt door het officierkorps beslist of zij bij het regiment als reserve-officier kunnen opgenomen worden of een ander regiment moeten opzoeken.

Eindelijk volgt nog eene ballotage van de collega's, reserve-officieren in het district, waartoe de candidaat behoort.

De 3e, 4e en 5e herhalingsoefening dienen tot het verrichten van dienst in den rang van officier (3 × 8 weken). Ook hierbij heeft nog gedurende eenige weken eene speciale opleiding plaats, terwijl ten slotte ook zij, die voor reservekapitein in aanmerking komen, afzonderlijk geoefend worden.

Ofschoon deze opleidingsvorm in zijn geheel niet ongunstig schijnt, blijken nog aanzienlijke leemten te bestaan, waarvan in de Duitsche pers herhaaldelijk wordt gewag gemaakt. Met name de eerste opleiding bij de compagnie geeft niet, wat men er van verwacht; ook daar wordt te uitsluitend de aandacht geconcentreerd op de recruten en te weinig op de toekomstige aanvoerders, met het gevolg, dat de practische vorming onvoldoende is en reeds meermalen op verbetering daarvan is aangedrongen ¹⁾.

Zie voorts o.a.: „Der Weg zum Einjährig-Freiwilligen“, von MORITZ EXNER, *De Militaire Spectator* 1907, bladz. 720, *Intern. Revue* 1907, bladz. 273, *Jahrbücher* 1911, bladz. 104, en von RABENAU, „Die deutsche Land- und Seemacht“ 1912, zoo mede *Militär Zeitung* 1911, N^o. 41, 42 en 51.

De vrijwillige wintercursussen voor reserve-officieren worden besproken in *Militär Wochenblatt* 1911, N^o. 150.

De opleiding in Frankrijk.

In Frankrijk is de eerste oefentijd voor ieder dienstplichtige twee jaar. Zij, die voor reserve-officier in aanmerking wenschen te komen, dienen hiertoe tegen het einde van hun eerste dienstjaar een verzoek in. De chefs adviseeren hierop, onder overlegging van eene straflijst; de commandant van het legerkorps beslist. ²⁾

Zij, die in aanmerking komen, leggen een dubbel examen af en wel:

a. ten bewijze van hunne algemeene ontwikkeling:

b. ter beoordeeling van hunne militaire bekwaamheid.

Dit laatste examen omvat practisch en theoretisch: onderwijs in gymnastiek, exercitie-reglementen, schiet- en wapenvoorschrift, velddienst, kaartlezen, pioniersvoorschrift, inwendige dienst en garnizoensdienst. De leerlingen worden voor dit examen bij de korpsen speciaal opgeleid.

¹⁾ Men leze bijv. het artikel „Die Ausbildung der Einjährig-Freiwilligen der Infanterie“, *Militär Wochenblatt* 1912, N^o. 126.

²⁾ In 1907 worden van 1535 aspiranten 1043 in opleiding genomen, van wie 869 tot reserve-officier werden bevorderd.

De candidaten, die voor beide examens slagen, worden, voor zoover zij nog geen onderofficier mochten zijn, met dezen rang bekleed en in afzonderlijke scholen vereenigd. Zij dragen een distinctief als élève-officier, worden als onderofficieren behandeld, gezamenlijk gehuisvest, hebben studie-zalen enz. De cursus duurt van 1 October—1 April, terwijl in Maart een eindexamen wordt afgelegd. Gedurende de laatste 6 maanden der verplichte 2 dienstjaren wordt als officier dienst gedaan.

Elke cursus wordt door een hoofdofficier geleid, wien voor elke 50 leerlingen een kapitein, voor elke 25 een luitenant ter zijde staat. Voorts kan worden beschikt over andere officieren van het garnizoen, ter adsistentie, over doktoren voor lessen in hygiëne enz., terwijl het garnizoen ook voorziet in de benoodigde manschappen. De leerlingen kunnen op hun verzoek, doch ook wegens ongeschiktheid, verwijderd worden.

Het onderwijs stelt zich ten doel de leerlingen te doordringen van hunne hooge roeping als officier en van de beteekenis hunner plichten, terwijl het hun de geschiktheid moet geven voor alles, wat *te velde* aan den sectie-commandant kan worden opgedragen; alleen als bijzaak worden de functies van den vredes-dienst onderwezen. Men onderscheidt: het algemeen ontwikkelend onderwijs, dat alleen theoretisch is en het militair en technisch onderricht, dat ook practisch wordt gegeven.

Tot het eerste behooren de leervakken: militaire wetten, legerorganisatie, administratie, terreinleer, ballistiek, versterkingskunst, tactiek, hygiëne en correspondentie, zoodanige voordrachten over: opvoeding van den soldaat, taak en plichten van den officier, moreele factoren, indrukken van het gevecht, krijgsgeschiedenis (oorlog van 1870—1871).

Het tweede omvat: kennis en toepassing der reglementen, hetzij door oefeningen met soldaten, als kaderoefening of op de kaart.

De reserve-officieren worden, zoo lang zij tot het actieve leger behooren (11 jaar), om het andere jaar, voor maximum

24 dagen onder de wapenen geroepen. Zij, die niet voldoen, worden ook in de tusschenliggende jaren opgeroepen.¹⁾

Tijdens hun dienstdtijd bij de „armée territoriale” (6 jaar) dienen zij om het andere jaar 15 dagen.

De Regeering houdt de reserve-officieren door bladen en periodieken op de hoogte en bevordert vooral ook de deelneming aan de „écoles d'instruction”, die met onze wintercursussen voor verlofsofficieren zijn te vergelijken.²⁾

Ofschoon over het algemeen de practische geschiktheid der *op voren omschreven wijze verkregen reserve-officieren alleszins voldoende wordt geacht, schijnt men bezwaren te hebben tegen den grooten overgang, na den 6 maandschen cursus, van sergeant op officier en wordt overwogen om eerst een tusschenrang, ongeveer als dien van vaandrig, toe te kennen, waarin dan de laatste 6 maanden zouden zijn door te brengen. De officiersrang ware dan te verleenen aan het einde der 2 jaar.

De opleiding in Zwitserland.

Ofschoon in Zwitserland de kaderplicht zich ook uitstrekt tot den officiersrang, behoeft de wet ten deze, dank zij de uitgebreide aanmelding, nooit dwingend op te treden. Reeds tijdens de recruten-opleiding worden uit degenen, die zulks wenschen, de besten gekozen voor verdere opleiding tot onderofficier. Uit de onderofficieren worden wederom de besten gekozen voor opleiding tot officier³⁾. Deze keuze geschiedt, hetzij tijdens de onderofficiers-school, dan wel tijdens eene recruten-school of eene herhalingsoefening. De officieren-

¹⁾ Voor lectuur verwijs ik naar: Voorschrift „Elèves officiers de Reserve” (1910). *Vierteljahrshfte* 1912, II, *Mil. Wochenblatt* 1911, No. 9. *Intern. Revue* 1907, bladz. 317, zoomede naar het zeer belangrijk artikel in het *Journal des Sciences Militaires* van 15 November 1911 (bladz. 176).

²⁾ De reserve-officieren, die in eene garnizoensplaats of in de nabijheid daarvan wonen, worden, indien er tactische oefeningen op de kaart, voordrachten of belangrijke practische oefeningen worden gehouden, als regel *uitgenoodigd* deze bij te wonen of mede te maken. Hiervan schijnt veel gebruik te worden gemaakt.

³⁾ Zoo telde bijv. in 1911 de officiersschool te Bern 42 leerlingen, gekozen uit 160 onderofficieren, die den wensch hadden geuit, officier te worden. Hier werd dus inderdaad een keurtroep gevormd.

instructeurs dienen de voordrachten in en hebben dus grooten invloed op het gehalte der latere kameraden.

Men let vooral op beschaving, algemeene ontwikkeling, krachtig fysiek, handigheid en aplomb en neemt slechts hen, die aanleg voor den militairen dienst en plezier daarin hebben. Ofschoon geene wetenschappelijke eischen voor toelating gesteld zijn, is het meerendeel der officiers-adspiranten toch student of onderwijzer ¹⁾.

De aspiranten hebben, vóór zij op de officiers-school komen, als militaire vorming minstens eene recruten-school van 65—90 dagen en eene onderofficiersschool van 20—35 dagen achter zich. Bovendien wordt veelal met zachten drang verkregen, dat zij nog eerst den dienst als onderofficier bij eene recruten-school (65 dagen) medemaken.

De officiersschool duurt bij de Infanterie 80 dagen en wordt onderbroken door eene herhalingsoefening van 13 dagen bij eene troepenafdeeling ²⁾.

De opleiding wordt voltooid door in den officiersrang bij eene recruten-school dienst te doen.

De officiersschool beschikt gedurende 13 dagen over eene afdeeling manschappen, gevormd uit soldaten, die hunne herhalingsoefeningen niet op het vastgestelde tijdstip konden medemaken.

De instructeurs verkeerden, ook buiten dienst, veel met de leerlingen en gebruiken de maaltijden met hen, hetgeen het voordeel biedt, dat zij hen in alle opzichten, dus ook qua vormen, tenue, optreden buiten dienst enz., kunnen beoordeelen.

De opleidingsmethode is weinig theoretisch en zeer beknopt, terwijl men zich er vooral op toelegt om, aan de hand van de reglementen, het plichtsgevoel, het besef van verantwoordelijkheid, het leeren gezagvoeren, kortom de militaire

¹⁾ Op de artillerie-officiersschool te Thun waren in 1911 op 59 leerlingen 41 studenten. De infanterie-school te Bern telde op 42 leerlingen 20 studenten en 11 onderwijzers, die te St. Gallen op 35 leerlingen 25 studenten.

²⁾ Men komt alzoo bij de Infanterie tot een opleidingstijd van ruim 8 maanden voor den officiersrang.

begrippen bij de leerlingen te ontwikkelen. Ook wordt aan lichaams oefeningen veel waarde gehecht. De dagelijksche dienst is zwaar en buitengewoon inspannend, zoodat men vermoedelijk wel wat zou moeten inbinden, indien de cursus langer duurde.

Het eindoordeel over de leerlingen berust niet op een examen, doch is het resultaat van het voortdurend overleg van den commandant met zijne instructeurs.

In den regel zijn de aspiranten, die niet voldoen, reeds tusschentijds, gewoonlijk op eigen verzoek, verwijderd. De Geneeskundige Dienst schijnt nog wel eens te willen medewerken, om door haar advies het pijnlijke der verwijdering te verzachten.

Aan de voortgezette opleiding in den officiersrang wordt veel waarde gehecht en bestaan hiertoe dan ook tal van cursussen en scholen. Ik meen dienaangaande echter te kunnen verwijzen naar de voordracht van den Majoor JHR. ALTING VON GEUSAU, in 1912 in deze Vereeniging gehouden.

Ofschoon, resumeerende, de wettelijke opleidingstijd zeer gering is, moge hier echter worden aangestipt, dat de Zwitsersche officier als regel veel meer doet dan waartoe hij verplicht is en dat hij naar gelegenheid zoekt om zijne kennis en practijk te vermeerderen. Uit deze opvatting van zijne plichten, naast het selectie-systeem, moet dan ook de gunstige indruk worden verklaard, dien over het geheel het officierskorps maakt.

En hiermede, Mijne Heeren, ben ik aan het einde gekomen van de taak, die ik mij zelf had gesteld. Ik meen eenige stof tot overdenking, wellicht ook tot bespreking, te hebben gegeven; doch hoe ook Uw oordeel moge luiden, ik hoop, dat U uit mijne woorden hebt kunnen hooren, van hoe veel gewicht ik de behandelde materie acht.

Moge het ons, vrijwillig-dienende officieren, daarom gegeven zijn, door verbetering van bestaande toestanden en door samenspreking en samenwerking met de verlofsofficieren

te komen tot een toestand, welke ons allen naast voldoening ook gerustheid geeft.

Dit zij onze taak, ten bate van ons leger en van ons vaderland.

Ik heb gezegd.

De VOORZITTER: Mijnheer DE GELDER! Ik geloof uit naam van de geheele vergadering te mogen zeggen, dat wij U dank verschuldigd zijn voor de behandeling van het onderwerp van heden avond. Het zij mij vergund daarbij als mijne persoonlijke meening te zeggen, dat ik U vooral erkentelijk ben voor de heldere, duidelijke en beknopte wijze, waarop U ons Uwe meening over de tot nu toe bij ons gevolgde wijze van opleiding der reserve-officieren hebt medegedeeld, en niet minder, dat U op zoo openhartige wijze den vinger hebt gelegd op de gebreken, welke nog ons stelsel aankleven. Ook dat U het hebt gedaan in zulk een kort tijdsbestek; dat is eene gave, welke niet elken spreker geschonken is.

U hebt zelf gezegd, dat U hoopt, dat hetgeen hier heden avond behandeld is, zal aanleiding geven tot bespreking, ook onderlinge bespreking, om te hooren wie, en waarom, niet geheel uwe meening deelen. Op dien grond vraag ik thans, wie van de heeren het woord verlangt.

De Heer H. C. A. SICKESZ: Mijnheer de Voorzitter! Naar aanleiding van de opleiding bij de school voor verlofs-officieren tot aan den vaandrigrang, wilde ik in het midden brengen, dat ik het heel wenschelijk zou achten, dat de leerlingen in den rang van sergeant gedetacheerd werden bij de regimenten. Die zelfde maatregel wordt toch ook toegepast bij de cadetten. 't Is waar, ze zullen wel eens dingen hooren, welke beter was, dat ze niet hoorden, en ze zullen wel eens zien, dat de dingen anders gedaan worden dan geleerd werd. Maar zóó erg is dat werkelijk niet. Ik kan hier spreken uit eigen ervaring. Als reserve-korporaal in de gewone omgeving en als reserve-sergeant met de onder-officieren op eene eigen kamer heb ik heel veel geleerd. Zoudt

U, Mijnheer DE GELDER, voor dien maatregel niet iets voelen?

De Heer Jhr. I. L. VAN DEN BERCH VAN HEEMSTEDÉ: Mijnheer de Voorzitter! Het is vrij zelden, dat een verlofsofficier hier het woord neemt, maar ik geloof, dat een onderwerp als het heden avond behandelde hem daartoe uit den aard der zaak noopt. Het zij mij daarom vergund, naar aanleiding van hetgeen de geachte spreker ons medegedeeld heeft, het navolgende in het midden te mogen brengen.

M.i. moet de verlofsofficier *in de eerste plaats* zijn *aanvoerder* en niet instructeur; en wel, omdat de militaire vorming van den burger tot soldaat, bij onzen uiterst korten dienst-tijd, zóó moeilijk is, dat, naar ik meen, zulks zelfs voor den beroepsofficier eene zeer zware taak is, en die opleiding, zoo zij gedurende eenigen tijd aan een verlofsofficier wordt opgedragen, in den regel daaronder zal moeten leiden, en de verlofsofficier bestemd is om in den oorlog de opengevallen plaatsen aan te vullen, d.w.z. als aanvoerder op te treden.

Den omgang met den troep en het verblijf in de kazerne acht ik voor den aanstaanden verlofsofficier van het grootste belang. Ik spreek hier uit eigen ervaring. Als adspirant-vaandrig en reserve-korporaal heb ik op de chambree geslapen, later als reserve-sergeant met de andere onderofficieren, en ik acht het zeer in het nadeel, dat het reservekader thans in afzonderlijke kamers, de verlofsonderofficieren zelfs buiten de kazerne wonen. Door het algeheele medeleven met den troep leert men hen, die men eenmaal in 't vuur zal moeten brengen, begrijpen, kan men zich in hun gedachtengang indenken, en dit is m. i. van zoo groot belang, dat daartegenover de vrees, dat men wellicht eens uitdrukkingen hoort, welke in een beschaafd milieu niet op hare plaats zouden zijn, geheel wegvalt.

Wat de geconcentreerde opleiding betreft, zou ik liever wenschen, dat wie, naar het oordeel der school, voldoende onderlegd is om als korporaal te kunnen dienen, als korporaal-titulair bij den troep werd gedetacheerd, om na bewezen te hebben daarvoor werkelijk geschikt te zijn, tot reserve-

korporaal benoemd te worden. Zoo ook met den sergeantsrang. Immers, aan de school werken alle factoren mede en hij, die daar wellicht geen slecht figuur maakt, zou, indien hij tegenover een gewonen troep kwam te staan, welke uit geheel andere elementen bestaat, misschien minder geschikt blijken te zijn. Bovendien zou hij dan op ouderen leeftijd den officiersrang bereiken, hetgeen door de invoering van den persoonlijken dienstplicht van te meer gewicht is. Immers, hierdoor is het verstandelijke peil der manschappen aanmerkelijk gestegen, wat echter ten gevolge heeft, dat een geest van critiek over den troep gekomen is. Schier elke order wordt gecritiseerd en het is noodig, dat ook zijn leeftijd den officier poids geeft tegenover het kader.

Wellicht zoude het mogelijk zijn de centrale opleiding en de intermitteerende te kunnen verbinden, wat m. i. het beste zou zijn.

Ten slotte nog dit. Nu men trachten wil reserve-kapiteins te krijgen, ja wellicht nog hogere rangen voor de reserve open te stellen, is het naar mijne meening noodzakelijk den verlofsofficier toe te staan om, indien hij zulks aanvraagt, zoo lang onder de wapenen te kunnen komen als hij wenscht. Hij zelf toch zal kunnen voelen of hij opgewassen is tegen de taak, die hem wacht, of hij zich sterk genoeg voelt de groote verantwoordelijkheid te dragen, welke de hogere rang hem oplegt. Dit zal aanzienlijke geldelijke offers vragen van de schatkist, maar zonder deze zal het niet mogelijk zijn het gewenschte doel te bereiken.

De Heer Jhr. F. J. A. CALKOEN: Mijnheer de Voorzitter! De aanleiding voor mij om hier het woord te voeren is gelegen in het feit, dat ik gedurende $1\frac{1}{2}$ jaar het genoegen heb gehad onder den Kapitein DE GELDER te werken. Ik ben dus zoo'n beetje vertrouwd geraakt met zijne denkbeelden. Met veel er van kan ik mij vereenigen, maar desniettemin heb ik ook eenige opmerkingen en verschil in sommige opzichten met hem van gevoelen.

Zoo bijv. wat, laat ik het maar noemen, het „wegwerken” gedurende het onderwijs betreft.

We zijn nu zoo ver gekomen, dat we beginnen te zien wie geschikt zijn voor korporaal en wie niet. Maar ik geloof niet, dat degenen, die weggestuurd worden van de school voor verlofsofficieren, a priori later wellicht niet reserve-officier zouden kunnen worden. Trouwens, er zijn voorbeelden van bekend. De Heer DE GELDER heeft m. i. de nadeelen, aan dat wegzenden verbonden, wel een beetje te veel op den voorgrond gesteld. Waar wij feitelijk te doen hebben met eene stoomopleiding, waarbij slechts de meest geschikten worden behouden, is het zeer goed mogelijk, dat van de niet aangenomenen verscheidenen bij het regiment het tot vaandrig of officier weten te brengen. Alleen doen ze er een beetje langer over dan zij, die we bij de school voor verlofsofficieren hebben. De theoretische kennis, die zij hebben, is over het algemeen voldoende, alles komt voor een groot deel neer op de praktische geschiktheid. En bij den heerschenden kadernood, bij het groote gebrek aan korporaals en het groote en godurig toenemende incompleet aan onderofficieren, is het wel degelijk mogelijk, dat aan die jongelui opdrachten gegeven worden, waardoor ze geschikt zouden kunnen worden voor een hooger rang.

Het betreft er hier ook niet zoo veel, hoogstens 3 à 4 per regiment, laat het zijn bij elke compagnie een. Door de invoering der nieuwe Militiewet zijn de recruten in Maart en April zoo ver, dat aan die reservisten, en adsp. mil. officieren eene functie kan gegeven worden overeenkomstig hun rang, terwijl van de officieren genoeg goede wil mag verwacht worden om hun eene behoorlijke opleiding te geven.

De weggezondenen zijn m. i. volstrekt geene verlorenen in de militaire maatschappij. Daar werkt men op gebaande wegen en al mogen velen niet de vlugge opleiding bij de school kunnen volgen, bij de langzamer methode bij de regimenten zelf is kans van slagen voor hen volstrekt niet uitgesloten.

Voorts voel ik niets voor de broeikasmethode om de menschen in aparte vertrekken bij elkaar te houden. Zelf ben ik reserve-korporaal geweest en kan dus uit eigen ervaring spreken, En die maakt me niet zoo pessimistisch om te denken, dat

negentien- à twintigjarigen bij den omgang met den troep alleen het slechte zullen overnemen en het goede zullen laten varen. Juist door omgang met den troep in en buiten de diensturen moeten zij de miliciens en den gang van den dienst goed leeren kennen.

Wat betreft de selectie, in dat opzicht ga ik geheel met den Heer DE GELDER mede. Tot nog toe is dit systeem veel te weinig toegepast. Natuurlijk zullen de resultaten steeds voor een groot gedeelte afhangen van het materiaal, dat men krijgen kan. Vaak echter krijgt men liefhebbers, die heelemaal niet voldoen aan de eischen, waaraan verwacht mag worden, dat jongelui, die officier willen worden, zullen voldoen. Ik hoop, dat er meer geëischt zal worden, o.a. dat de jongelui, die in aanmerking willen komen voor reserve-officier, in de allereerste plaats eene goede betrekking in de maatschappij bekleeden.

Aangaande het dienstdoen der verlofsofficieren zou ik het zeer toejuichen indien maatregelen getroffen konden worden, dat zij in Maart onder de wapenen kunnen komen. Dan zijn er manschappen en kunnen ze dus geoefend worden. Indien dan een officier per compagnie werd ingedeeld, zou hij in de eerste plaats den beroepsofficier van een gedeelte van zijne taak ontlasten en ten tweede zal hij veel meer leeren dan zooals op het oogenblik wanneer soms vier, vijf, zes reserve-luitenants en vaandrags onder de wapenen zijn bij eene compagnie; want al gaat men dan met hen kaderoefeningen houden, die op zich zelf heel nuttig zijn, voor de functie van aanvoerder brengt het toch niets bij, en dat is juist wat zij moeten hebben, want het instructeurschap dient men den vrijwilligen officieren te laten. 't Zal tegenwoordig ook niet veel voorkomen, dat een reserve-officier als zoodanig moet optreden. Hem moet zoo ruim mogelijk de gelegenheid worden geschonken om zich te bekwamen tot het vervullen van zijne taak als aanvoerder. Het instructie geven moet beperkt blijven tot de beroeps-officieren en -onderofficieren, die daarvan eene speciale studie hebben gemaakt en die daar over 't algemeen veel meer geschikt voor zijn dan de reserve-officieren.

De Heer C. KEG: Mijnheer de Voorzitter! Waar de Heer DE GELDER als minimum-eisch stelt het einddiploma H. B. S. 5-jarigen cursus, wil ik opmerken, dat ik dien eisch te hoog acht. De algemeene ontwikkeling, waarvan het einddiploma H. B. S. 3-jarigen cursus getuigt, komt mij voldoende voor.

Ook verschil ik met hem van opinie, waar hij de onderwijzers zoo bijzonder geschikt acht om instructie te geven. Om aan jongeren onderricht te geven zijn m.i. de onderwijzers de aangewezen personen, doch niet voor ouderen. 't Lijkt mij dan ook niet aanbevelenswaardig om hun dit op te dragen.

Het wil mij verder voorkomen, dat in het stelsel, door den Heer DE GELDER voorgestaan, de adspirant op te jeugdigen leeftijd verlofsofficier wordt. Zou het niet beter zijn met de benoeming te wachten tot de geschiktheid voor officier gebleken was uit practische geschiktheid? Men moest hem dan voorloopig slechts in uitzicht stellen ten slotte officier te worden, dit bij wijze van spreken niet te vast beloven en hem *minstens 1 jaar* in den vaandrigrang laten. Van zelf wordt hij dan, als de tijd daar is, bij voldoende practische geschiktheid officier en is dan onderwijl wat ouder geworden. De selectie is dan ook gemakkelijker, wat ten goede komt aan de positie van de verlofsofficieren in het algemeen.

Verder zouden de officieren ook nog eene selectie kunnen toepassen, de ballotage. Juist de kameraden weten heel goed of iemand voor eene positie geschikt is.

Wat het op de hoogte blijven van de reglementen en voorschriften betreft, voor de verlofsofficieren gaat dat heel moeilijk. Cursussen, mits goed geleid, zouden resultaat hebben. De verlofsofficieren zullen het met mij eens zijn, dat de regiments-cursussen niet altijd aan dien eisch voldoen. Ook zou ten goede bij kunnen dragen als hun periodieken, van regimentswege uitgegeven, konden worden verstrekt.

Misschien zou ook kunnen worden toegelaten, dat de reserve-officieren van sommige belangrijke oefeningen tijdig in kennis werden gesteld, opdat zij die dan vrijwillig kunnen bijwonen. Op die manier zouden ze beter in contact blij-

ven met hun regiment, en zouden van zelf vervallen de bezwaren, dat ze van sommige punten niet voldoende op de hoogte zijn.

De Heer J. H. WESTERVELD: Mijnheer de Voorzitter! Gaarne wil ik voldoen aan het verzoek van den Heer DE GELDER en mededeelen hoe het met de opleiding is gesteld bij mijn wapen, de Bereden-Artillerie. Daar werd ik in 1911 belast met die opleiding.

Vóór 1911 werden de adspirant-kornetten gewoon weg bij de batterijen ingedeeld en daar opgeleid. Het grootte bezwaar deed zich echter daarbij voor, dater geen voldoende personeel bij de batterijen voor de opleiding beschikbaar kon worden gesteld. Het instrueerend personeel was noodig voor de opleiding van de militie, het eigen kader enz. en daardoor kon de opleiding van het reservekader niet voldoende tot haar recht komen.

In 1911 werd de geconcentreerde opleiding in Ede ingesteld. In 1911 en 1912 werd nog gewerkt onder de oude bepalingen, dat de adspiranten op 1 Februari onder de wapenen kwamen en 8 maanden ter opleiding beschikbaar waren.

Die tijd is veel te kort gebleken. De minimum-eischen, aan den kornet en reserve-luitenant te stellen, zijn toch niet gering. Hun moet immers de eisch worden gesteld in tijd van nood in te kunnen vallen als onder-commandant en te velde het vuur van eene batterij Veld-Artillerie te kunnen leiden.

Ze moeten hebben kennis van den omgang met paarden, met den troep kunnen omgaan en eindelijk 't een en ander weten van den artillerie-verkenningsdienst.

In 1911 en 1912 was de opleiding als volgt geregeld. De jongelui kwamen 1 Februari te Ede onder de wapenen, werden daar op 1 April, dus na 2 maanden dienst, reserve-korporaal en op 1 Juni, dus na 4 maanden dienst, reserve-wachtmeester. Na het wachtmeesters-examen gingen zij naar den troep en deden op 1 Augustus, dus na 2 maanden dienst als onderofficier, examen voor kornet. Het spreekt

van zelf, dat in dien zeer korten tijd de opleiding slechts oppervlakkig kon zijn. In de vier maanden toch, die voor dezen cursus te Ede beschikbaar waren, moesten de jongelui theoretisch bekwaamd worden tot kornet en practisch tot onderofficier. In de maand Mei volgden de jongelui bovendien de cursussen bij de oefeningsbatterij in de legerplaats bij Oldebroek, waardoor wel is waar veel praktische schietervaring werd verkregen, maar waardoor tevens de voor de theoretische vorming beschikbare tijd tot 3 maanden werd teruggebracht. Dat, niettegenstaande deze ongunstige voorwaarden, toch goede resultaten werden verkregen, is zeker voor het grootste deel te danken aan de groote toewijding, door de leerlingen bijna zonder uitzondering betoond.

In 1913 werden de bepalingen gewijzigd. De adspirant-kornetten blijven nu 12 achtereenvolgende maanden in dienst. Zes maanden blijven ze in Ede, gaan van daar als wachtmeester naar den troep op 1 April, volgen in Mei een cursus bij de oefeningsbatterij en doen na 9 maanden het examen voor kornet.

De bevordering geschiedt thans als volgt. Na 3 maanden dienst, dus op 1 Januari, wordt de adspirant-kornet, op voordracht van den instructeur, door den regiments-commandant tot reserve-korporaal benoemd. Na resp. 6 en 9 maanden dienst, dus op 1 April en 1 Juli, wordt examen afgenomen voor reserve-wachtmeester en kornet door eene commissie, aangewezen door den I. B. A.

Door deze regeling heeft de opleiding bij de Bereden-Artillerie dit voordeel boven die bij de Infanterie, dat de betrokkenen reeds als wachtmeester naar den troep gaan en niet zoo lang bij elkaar blijven. Naar mijne meening toch moet men bij de reserve-officieren in de eerste plaats hooge eischen stellen aan de karakter-eigenschappen. Eenerzijds nu geeft een betrekkelijk langer verblijf in den troep de gelegenheid die eigenschappen door de grootere mate van zelfstandigheid te ontwikkelen, anderzijds hebben de meerderen in ruimeren zin gelegenheid het karakter der adspiranten te beoordeelen.

Bij een opleidings-cursus, waar de jongelui den heelen

dag onder controle staan en onder voortdurend toezicht werken, treden de minder gewenschte elementen niet zoo sterk naar voren als bij den troep, waar dikwijls zelfstandigheid zal worden geveerd en verantwoordelijkheid valt te dragen. En waar te velde, vooral bij ons wapen, aan de reserve-officieren eene groote mate van zelfstandigheid moet worden gelaten, is het m.i. zaak voor de vorming daarvan zoo veel mogelijk gelegenheid te scheppen. Bovendien acht ik den omgang met den troep van zeer veel belang en ik sluit mij geheel aan bij het verzoek van den inleider, den jongelui zoo veel mogelijk de gelegenheid te geven als instructeur op te treden, omdat zij daardoor gedwongen worden zich in de dikwijls zoo belangrijke details volkomen in te werken. Ik ga zelfs verder dan de Heer DE GELDER, die den vaandrig niet met het geweer voor den troep wil zetten. Bij ons in Ede hebben we geene onderofficieren, slechts 2 officieren doen den dienst. Dat is geschied op eigen verzoek, omdat ik uit ervaring weet, dat de jonge onderofficier niet bijster geschikt is voor instructie en ik heb nog nooit ondervonden, dat dit zelf optreden het prestige heeft benadeeld. Bij de Infanterie zal het wel niet anders gesteld zijn dan bij de andere wapens. De klacht van den Kapitein DE GELDER, omtrent de geringe medewerking van sommige troepen-officieren, moet ik tot mijn grooten spijt ook op ons wapen toepasselijk verklaren. Er zijn nog te veel batterij-commandanten, die zich aan de verdere vorming der aspirant-reserve-officieren betrekkelijk weinig gelegen laten liggen. Ik weet wel, dat het zwaar valt, gedurende de zomeroefeningen, wanneer de opleiding van de eigen militie en het eigen kader zoo veel van onze aandacht in beslag neemt, ook nog de noodige tijd en gelegenheid te vinden voor verdere vorming van reserve-wachtmeesters en kornetten, maar het geldt hier eene zaak, die, vooral na de reorganisatie, voor ons wapen van een integreerend belang is. Er is gelukkig reeds eenige kentering. Meerdere jongelui vonden volop gelegenheid zich practisch verder te bekwamen, maar er waren er nog te veel, die dag in dag uit achter de batterij medereden, zonder ooit met een commando te worden belast.

Mijne Heeren! Wij mogen niet vergeten, dat te velde veel van de reserve-officieren zal worden geëischt, dat wij daar met hen zullen hebben samen te werken en zij daar schouder aan schouder met ons zullen hebben te strijden.

Laat ons dat eene aansporing zijn tot vervulling van onze verplichtingen tegenover hen door zoo veel mogelijk mede te helpen aan hunne vorming.

De Heer H. C. A. SICKESZ: Mijnheer de Voorzitter! Zoo even heb ik van mijne plaats gesproken, onbekend met de gewoonte, dat van af het spreekgestoelte het woord wordt gevoerd, ook door de debaters. Ik bied u daarvoor mijne excuses aan.

Gaarne zou ik nog iets willen toevoegen aan hetgeen ik zoo even heb gezegd.

De VOORZITTER: Ga uw gang.

De Heer H. C. A. SICKESZ: Daar alle sprekers na mij over de detachering als korporaal en sergeant van de a. s. verlofsofficieren hebben gesproken, geloof ik wel den spijker op den kop te hebben geslagen.

Alle heeren hebben er op gewezen, dat detachering wenschelijk is en uit eigen dienst weet ik, dat het lang niet kwaad zou zijn. Officieren en kader zouden dan niet zoo blijven . . . laat ik het maar noemen, „kleven”. Nu zitten ze steeds bij bosjes op elkaar. Als we uit Amsterdam gaan schieten in Laren, dan ziet men steeds de verlofsofficieren bij elkaar kruipen in een coupé, dit komt m. i. omdat de menschen zich niet t'huis voelen en dit kwaad zou door de hier verdodigde detachering *zeer* verholpen worden.

Die detachering zou bij voorkeur moeten geschieden bij een vreemd regiment en dan één man per compagnie, terwijl de commandant der Schoolcompagnie in contact zou moeten blijven met den commandant van de compagnie, waar de man bij komt.

Doch er moet eene absoluut eerlijke proef met dit stelsel genomen worden. Niet, dat ik wil beweren, dat er niet eerlijk zou gehandeld worden, dat bedoel ik niet. Maar het moet

eene loyale proef zijn, men moet daar den man laten vervullen de taak, waar hij werkelijk voor komt.

Dan heb ik nog iets anders op te merken. Bij ons, reserve-officieren, komt heel vaak onze militaire functie bij onze burger-belangen in het gedrang. Onze burgerlijke betrekking is voor ons natuurlijk nummer een. Dat zult u allen begrijpen. En die neemt ons vaak zóó in beslag, dat ik bijv. in 1910 voor het laatst onder de wapenen ben geweest en sedert nog geen tijd heb kunnen vinden om in dienst te komen.

Of er al meer gelegenheid wordt gegeven om aan oefeningen deel te nemen, zal m.i. weinig resultaat hebben. Eerstens zijn ze meestal niet zóó tijdig bekend, dat de reserve-officier er in zijne burger-betrekking bij tijds op kan rekenen. In Frankrijk moge dit stelsel misschien succes hebben, hier m.i. zal het dit niet.

Dan moest ook vervallen de verplichte opgaaf op zekeren tijd wanneer men onder de wapenen wenscht te komen. Dit is een maand van te voren al mooi genoeg. Reeds in Maart te zeggen wanneer men in het eerstvolgend jaar onder dienst denkt te komen, is zéér moeilijk. De wijziging, zocals ik die wenschte, kan gemakkelijk. Er wordt toch niet met den dienst gerekend op die opkomst. Alleen bij manoeuvres zal er met plaatsruimte op gerekend moeten worden. Daarom zou ik wenschen, dat die opgaaf slechts een maand van te voren moest geschieden.

De Heer FABUS: Mijnheer de Voorzitter! Ter voldoening aan het verzoek van den Heer DE GELDER wil ik gaarne met enkele woorden uiteenzetten, hoe in grove trekken de opleiding van de verlofsofficieren bij de Cavalerie geregeld is.

Het ligt voor de hand, dat de afzonderlijke belangen van een wapen ook afzonderlijke bepalingen en regelingen noodig kunnen maken.

Bij de Cavalerie is de opleiding zeer gedecentraliseerd, elk eskadron leidt zijne eigen verlofsofficieren op in den practischen dienst, waarvoor ruimschoots gelegenheid is.

De adspiranten moeten, vóór het in dienst treden, vol-

doende bedreven zijn in het rijden. Behalve dit examen, dat als regel een waarborg kan zijn voor de latere bruikbaarheid, moeten ze ook nog aan enkele andere, algemeen praktische, eischen voldoen. In beginsel worden dus, *vóór* het in dienst treden, de niet cavaleristische elementen geweerd. Ongeacht de verstandelijke ontwikkeling, die echter doorgaans voldoende is, is praktisch, door het verplicht cavaleristische examen, het selectie-systeem toegepast. Zwakke en weinig doortastende karakters maken te paard geen gunstig figuur, de exameneischen zijn voldoende om deze karakters te onderkennen.

Het theoretisch onderwijs, dat garnizoensgewijze gehouden wordt, is betrekkelijk gering. Opvoering daarvan is ook niet noodig, daar men geene halve geleerden van hen behoeft te maken. Dat dikwijls ontwikkelde jongelui op bedroevende wijze aan het examen voor korporaal of wachtmeester voldoen, is blijkbaar een gevolg van den praktischen dienst, die in den aanvang voor hen zeer vermoeiend is. Zeer te recht blijft echter, gedurende de geheele opleiding, de hoofdaandacht aan de practijk gewijd. Ik ga daarom geheel mede met den Heer DE GELDER om de examens voor korporaal en wachtmeester te laten vervallen.

Zoude het onderwijs gecentraliseerd worden, dan zouden de a.s. verlofsofficieren de groote voordeelen van de tegenwoordige opleiding, het practisch rijp worden in den troep, moeten missen. En juist door den dagelijkschen dienst worden ze geschikt voor de taak, die hen later wacht.

Ik heb ook in mijn diensttijd verlofsofficieren opgeleid en het is mij een genoegen van deze plaats hulde te brengen aan de talrijke bekwame reserve-officieren bij het wapen der Cavalerie.

De Heer C. C. DE GELDER: Mijnheer de Voorzitter! Mag ik beginnen met mijn dank te betuigen aan de Heeren WESTERVELD en FABIUS, die zoo vriendelijk waren op mijn verzoek in te gaan en eene aanvulling op mijne voordracht te geven voor zoo veel hun wapen betreft. Ik kan hieraan toevoegen, dat Majoor ROËLL, commandant der school voor verlofsofficieren der Vesting-Artillerie, ook voornemens was heden avond de

vergadering bij te wonen, doch tot zijn leedwezen hierin is verhinderd geworden. Ik heb dezen hoofdofficier daarom verzocht, mijne voordracht te willen inzien en mocht de mededeeling ontvangen, dat Z.H.E.G. mijne denkbeelden deelde, vooral ook wat betreft de geringe waarde der intermitterende opleiding.

Thans overgaande tot eene beantwoording der sprekers, wil ik er op wijzen, dat over het algemeen uit hunne woorden enkele zaken meer naar voren treden. Zoo is er veel gesproken over den opleidingstijd. Ik zal de laatste zijn om te bestrijden, dat een langere opleidingstijd gunstiger zou zijn of om niet toe te geven, dat, indien deze langer ware, wijzigingen in den opleidingsvorm zouden kunnen worden aangebracht.

Maar, Mijne Heeren, zoo staat de zaak niet. De wet geeft ons 14 $\frac{1}{2}$ maand, die echter, door de toezogging van den Minister van Oorlog bij de behandeling, inderdaad tot 12 maanden zijn teruggebracht; de kaderreservisten dienen zelfs nog korter. En in dezen tijd moet thans veel geschieden.

O zeker, als ik de vrije beschikking had, als St. NICOLAAS mij de macht en de middelen gaf, dan zou ik veel meer en veel anders willen doen, dan ik thans hier gezegd heb; doch het gaat er om met de beperkte middelen te bereiken, wat bereikt kan worden.

Persoonlijk heb ik er niets op tegen, dat de leerlingen in den rang van korporaal en sergeant eenigen tijd bij den troep zouden worden gedetacheerd, om eens wat van den dienst te zien; daaraan is zeker wel eenig nut verbonden. Doch gegeven de korte tijd van opleiding, waarvan dan die detacheringen af zouden gaan, moet men het wenschelijke wel besnoeien, om alleen het noodzakelijke over te houden. De opleiding voor *vaandrig* en de dienst *in dien rang* is de hoofdzaak en daarop moeten dus tijd en krachten worden geconcentreerd; te vergen, dat de aspiranten ook goede korporaals en sergeanten zijn geweest, is thans onbillijk.

Ook voor den rechter zou het wellicht wenschelijk zijn om eerst alle functies aan de rechtbank te bekleeden, tot die van deurwaarder toe. En voor den fabrikant zou het

aanbeveling verdienen, dat hij de bediening kende van elke machine uit zijne fabriek. De routine zou er bij winnen, doch de practijk van het leven dwingt immers tot anderen gang.

Kortom, wanneer ik dienst en detacheringen in den rang van korporaal en sergeant verlang, kom ik er niet in één jaar of wel men keert terug tot de voormalige opleiding der militie-officieren, die wel dienst deden als sergeant, doch niet als vaandrig, en op het vaandrigsexamen terstond tot officier werden bevorderd. En die opleiding is juist veroordeeld.

Elke opleiding van verlofsofficieren is een compromis; men moet derhalve van weerskanten wat willen toegeven en beseffen, dat het er op aan komt uit het ééne dienstjaar te halen, wat er in zit.

De Heer VAN DEN BERCH VAN HEEMSTEDÉ sprak over het samenleven met den troep, ook buiten dienst. Ik voel er alles voor, maar men moet geene vijf pooten aan een schaaap verlangen. Het is niet te vereenigen met de thans gevolgde methode van opleiding en slechts te verkrijgen door de besproken detacheringen. Wij moeten het dus wel achterwege laten en kunnen slechts naar eenige compensatie zoeken. Spreker drong aan op langere oefeningsperioden in den rang van officier, met blijdschap heb ik dit gehoord. Gaan toch eenmaal de meeste verlofsofficieren of het Nederlandsche volk zelf hierop aandringen, voorzeker de Regeering zal hun wel ter wille zijn.

Ook het ouder officier worden bij intermitteerenden dienst werd aangestipt; ik wees hierop reeds in mijne voordracht, maar voegde er bij, dat de Regeering dit ook bij de aaneensluitende opleiding op eenvoudige wijze kan verkrijgen.

De Heer CALKOEN sprak over de verwijdering wegens practische en theoretische eischen; ik zou voorop willen stellen de eischen qua karakter. Men verwijdere bovenal hen, bij wie gemis aan betrouwbaarheid, aan flinkheid, aan ernst c.s. wordt geconstateerd. Bij dezen kan men de fouten niet in den korten opleidingstijd verbeteren, maar ook niet in twee, vier of acht maanden langer tijd.

Indien er dan ook onder degenen, die van de school verwijderd werden, zullen zijn, die toch later bij de regimenten

nog vaandrig worden, hoop ik, dat niet uitsluitend op theorie en practijk zal zijn gelet.

De Heer KEG wil de intellectueele eischen niet verzwaren, doch hij bedenke, dat men van den officier-vrijwilliger eischt, dat zijne vakopleiding aansluit aan een H. B. S. 5-jarigen cursus. Die zelfde eisch wordt meer en meer voor burgerbetrekkingen gesteld en is ook voor den verlofsofficier niet overdreven; immers, de gediplomeerden zijn er in voldoende getal. Waarom zullen wij, de keus hebbende, niet hen nemen, die de grootste algemeene ontwikkeling bezitten?

Ten opzichte van de onderwijzers ben ik veel optimistischer dan spreker; mijne ervaring leidt mij daartoe. Ook in Zwitserland heeft men die gunstige meening en het is opvallend hoe veel verlofsofficieren men daar onder het onderwijzend personeel vindt.

Juist de onderwijzers zijn zoo geschikt voor omgang met den soldaat, zij weten den goeden toon te treffen en kunnen zich meestal veel beter in de gedachtensfeer van den eenvoudigen man verplaatsen dan personen, die middelbaar of hooger onderwijs hebben genoten.

Ook de ballotage voor verlofsofficieren werd ter sprake gebracht; zij is tot dusverre in ons leger niet bekend. Gaat men er echter toe over deze in te voeren of wel, acht men ze wenschelijk voor de verlofsofficieren, dan geldt dit zeker eveneens voor de vrijwillig dienende officieren.

Het bijwonen van bijzondere oefeningen door verlofsofficieren geschiedt weinig. Het zou wellicht meer aangemoedigd kunnen worden, door finantieel wat vrijgeviger te zijn.

De Heer WESTERVELD verdedigde voor de Veld-Artillerie de centrale opleiding, doch slechts tot den rang van onder-officier, en achtte het gewenscht de verdere practische vorming te verkrijgen door de leerlingen in dien rang dienst te laten doen bij de batterijen. Uit zijne mededeelingen blijkt intusschen, dat men dit middel wel *moet* aangrijpen bij gebrek aan manschappen c.a. bij de opleiding. Ik acht dit eene leemte in het stelsel.

Het uitstrooien van de leerlingen, ter opleiding, over tal van compagnieën of batterijen is altijd minder gewenscht.

Niet ieder commandant van eene afdeeling heeft even veel belangstelling of gaven, niet ieder stelt hooge eischen en zelfs kan ieder chef zich niet alleen en uitsluitend aan den gedetacheerde wijden. Spreker erkent dit zelf.

Ieder, die veel gedetacheerd is geweest, weet hoe dat gaat. Ook ik heb detacheringen medegemaakt, waarbij ik mijzelf meer moest trachten te leeren, dan dat mij iets geleerd werd. Dien eisch kan men toch in 't algemeen niet aan jongelieden van 19 à 20 jaar stellen?

Vandaar dan ook de waarde eener centrale opleiding; de leerling is dan niet afhankelijk van het willen en kunnen van dengene, bij wien hij toevallig te recht komt.

Vraag aan oud-cadetten, vraag aan de chefs der cadetten, hoe ze denken over de detacheringen. In vele gevallen zult ge klachten hooren en in 't algemeen: „we hebben niet veel geleerd”. Moet men opzettelijk daaraan ook de a.s. verlofsofficieren blootstellen?

Mijne Heeren! Nog heden denk ik met het grootste genoegen terug aan de gecentraliseerde practische opleiding in ons oude cadettenkamp. We hadden daar systematische oefeningen, wij hadden er manschappen en wij leerden er heel wat meer dan van eene detachering bij een regiment.

Mijnheer de Voorzitter! Ik meen het hierbij te kunnen laten.

De Voorzitter: Mijne Heeren! In de allereerste plaats betuig ik mijn dank aan den Heer DE GELDER en de heeren, die wel hebben willen deelnemen aan het debat en daarbij gevolg hebben gegeven aan het verzoek van den Heer DE GELDER, om mede te deelen hoe de regeling is bij de andere wapens dan de Infanterie. Uit alles, wat wij gehoord hebben, is af te leiden, dat allen overtuigd zijn van het nut en het hooge belang van te hebben bekwame verlofsofficieren. Waar nu die instelling door de Militiewet van 1912 eene nieuwe phase is ingetreden, willen wij hopen, dat zij, die belast zijn met de opleiding van onze a.s. verlofsofficieren, dit met den zelfden ijver en de zelfde toewijding zullen doen als Kapitein DE GELDER heeft betoond.

M. i. zullen, waar wordt aangedrongen op uitbreiding van het aantal verlofsofficieren en dus de aanvulling van de verliezen aan officieren in oorlogstijd zal moeten geschieden door verlofsofficieren, alle krachten bij hunne opleiding moeten worden ingespannen, om deze officieren zoo goed mogelijk berekend te maken voor hunne taak.

Uit den boezem van de verlofsofficieren zelf wordt de wensch geuit — wij hoorden het allen — meer in de gelegenheid gesteld te worden om zich te bekwamen door het volgen van cursussen, het bijwonen van en deelnemen aan oefeningen, enz. Ik hoop dan ook, dat aan dien wensch voldaan zal kunnen worden en dat de noodige gelden daarvoor beschikbaar zullen worden gesteld.

Hiermede meen ik thans onze vergadering te kunnen sluiten, onder bijvoeging van een woord van dank voor Uwe tegenwoordigheid en in het bijzonder nog aan den Heer DE GELDER voor zijne voordracht en zijne uitstekende repliek.

Beschouwingen van den Heer H. C. Rouffaer, 1^e Luitenant bij het Regiment Grenadiers en Jagers.

De reden, dat ik eenige regelen wensch toe te voegen aan het gesprokene over bovenbedoeld onderwerp, is niet alleen gelegen in het feit, dat ik 2 jaren met zeer veel genoeg belast ben geweest met de opleiding van a. s. militie-officieren in den tijd, zooals de geachte spreker het karakteristiek uitdrukte, van de luitenants voor speciale diensten, maar ook voornamelijk naar aanleiding van het gesprokene door den Heer WESTERVELD.

Onze verlofsofficieren worden opgeleid volgens 2 stelsels. Korthedshalve te noemen: stelsel B. A. en stelsel I. Wat is mijns inziens het kenmerkende verschil?

In het stelsel B. A. erkent men de buitengewone waarde van de kennis der psyche van den soldaat zoowel als individu als in den troep (de massa).

In het stelsel I. wordt hieraan blijkbaar geene of althans zeer weinig waarde gehecht.

Men zal mij moeten toegeven, dat men van de psyche van den soldaat niets leert, wanneer men alleen velddienst-oefeningen, exercitiën enz. met hem houdt. Ik bedoel met het niets leeren, *niets* van zijn psyche.

De psyche van den soldaat wordt het spoedigst geleerd in de chambree en wanneer men gedwongen is den geheelen dag met hem te verkeerem.

De adspirant-verlofsofficier zal gedurende de oefeningen in zijn bewustzijn oproepen de verschillende hoofdstukken van den velddienst enz. en zal geene gelegenheid hebben psychologische kennis op te doen. Is de adspirant-verlofsofficier vaandrig geworden, dan wordt het verkrijgen van die kennis moeilijk en is de tijd, dan onder de wapenen doorgebracht, te gering. Wij, beroepsofficieren, krijgen door het lang dienen die praktische kennis wel; de verlofsofficieren der Infanterie mijns inziens niet. Hiervan is uitgezonderd een enkele, van geboorte psycholoog.

Men zal mij toevoegen : „de opleidingstijd is te kort”. Ik voor mij geloof, dat we in Nederland, met een dienstplicht van $8\frac{1}{2}$ maand voor de Infanterie, al zeer tevreden mogen zijn, dat men voor de opleiding van onze verlofsofficieren een jaar gegeven heeft.

Tijd is een relatief begrip. Maar daar gaat het hier niet om. Waarom het hier gaaf is: Men vindt de kennis van de psyche van den soldaat eene hoofdzaak of eene bijzaak. Vindt men het eene hoofdzaak, dan moet daar eenige wetenschappelijke kennis voor wijken. In het tweede geval natuurlijk niet. Ik zal de eerste zijn om te erkennen, dat wetenschappelijke kennis zeer veel overwicht geeft; maar mijns inziens mag men *tact* niet over het hoofd zien. Wat is tact? Tact is kennis van de psyche van het individu en de kunst om die kennis toe te passen op het individu. Niemand zal mij willen tegenspreken, dat tact een machtige factor is voor den aanvoerder.

Ik begrijp zeer goed, dat men voor de Infanterie uit economisch oogpunt moet centraliseeren. Maar dan zal men vragen: Wat wilt gij dan?

Ik zou het centralisatiestelsel willen combineeren met een verblijf van p.m. $3\frac{1}{2}$ maand als soldaat in de compagnie. In dien tijd kan de aspirant-militieofficier de bekwaamheid verworven hebben van korporaal. Daarna zou de opleiding voortgezet kunnen worden bij de Militaire Schoolcompagnie.

De geachte spreker zeide: Les idées marchent. Maar de *idée*, dat de kennis van de psychologie voor den paedagoog en aanvoerder van het hoogste belang is, *marche aussi*.